

Programozási nyelvek és módszerek

Alapadatok

Oktató

- Tornai Kálmán
- 232-es szoba
- tornai.kalman@itk.ppke.hu

Tárgyadatok

- Programozási nyelvek és módszerek
- P-ITSZT-0007
- P-ITSZT-0045
- Hétfő: 09.15-12.00
 - Neumann ea.

Az oktatás célja

Programozási módszertan alapjai

Több, különböző, magas szintű programozási nyelv nyelvi elemeinek megismerése

Tematika

- Bevezetés
- A programozási nyelvek elemei
- Beépített adattípusok, változók, kifejezések
- Utasítások
- Alprogramok és paramétereik
- Absztrakt adattípusok
- Sablonok
- Kivételek
- Objektum-orientált programozás
- Helyesség
- Párhuzamosság
- A könyvtártervezés elvei
- A funkcionális programozás alapjai

Követelmények

Jegy: Vizsga

Vizsga előfeltétele az érvényes (>1) gyakorlati jegy a Java programozási nyelv tárgyból!

Az előadások látogatása legalább 80%-ban kötelező

- Maximum két hiányzás!

A félév során két hétfő oktatási szünet – tavaszi szünet

Irodalom

Kötelező irodalom (részek)

- Sebesta, Robert W., Concepts of programming languages, Edinburgh, Pearson, 2013, ISBN 978-0-273-76910-1
- Meyer, Bertrand, Object-oriented software construction, Upper Saddle River, Prentice Hall, 1997, ISBN 0-13-629155-4
- Nyékyné Gaizler Judit et al., (szerk.), Programozási nyelvek, Budapest, Kiskapu, 2003, ISBN 963-9301-47-7

Ajánlott irodalom

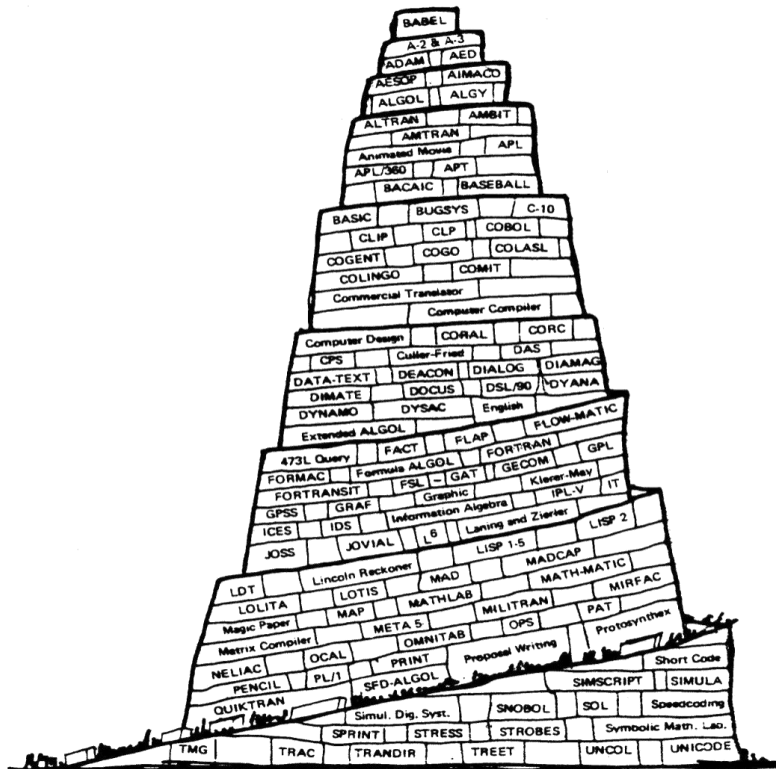
- SCOTT, Michael L., Programming Language Pragmatics, Amsterdam, Morgan Kaufmann, 2009, ISBN 978-0-12-374514-9
- Stroustrup, Bjarne, A C++ programozási nyelv, 1-2kötet, Budapest, Kiskapu Kiadó, 2001, ISBN 963-9301-18-3, 963-9301-17-5
- Wilson, Leslie B., Clark, Robert G., Comparative programming languages, Harlow, Addison-Wesley, 2001, ISBN 0-20-171012-9
- Nyékyné Gaizler Judit et al., (szerk.), Java 2 útikalauz programozóknak: 5.0, Budapest, 2008, ELTE TTK Hallg. Alapítvány, ISBN 978-963-06-4092-3

Mai óra

- Bevezetés
- Programozási nyelvek története, fontosságuk
- Programozási nyelvek alapjai
- Generatív grammatika
- Programozási nyelv, mint nyelv
- Programok felépítése, részei

A nyelvek „fejlődése

The Evolution of Programming Languages

Tower of Babel

Ma: több, mint 2500 nyelv –
pedig már ez sem új...

Mother Tongues

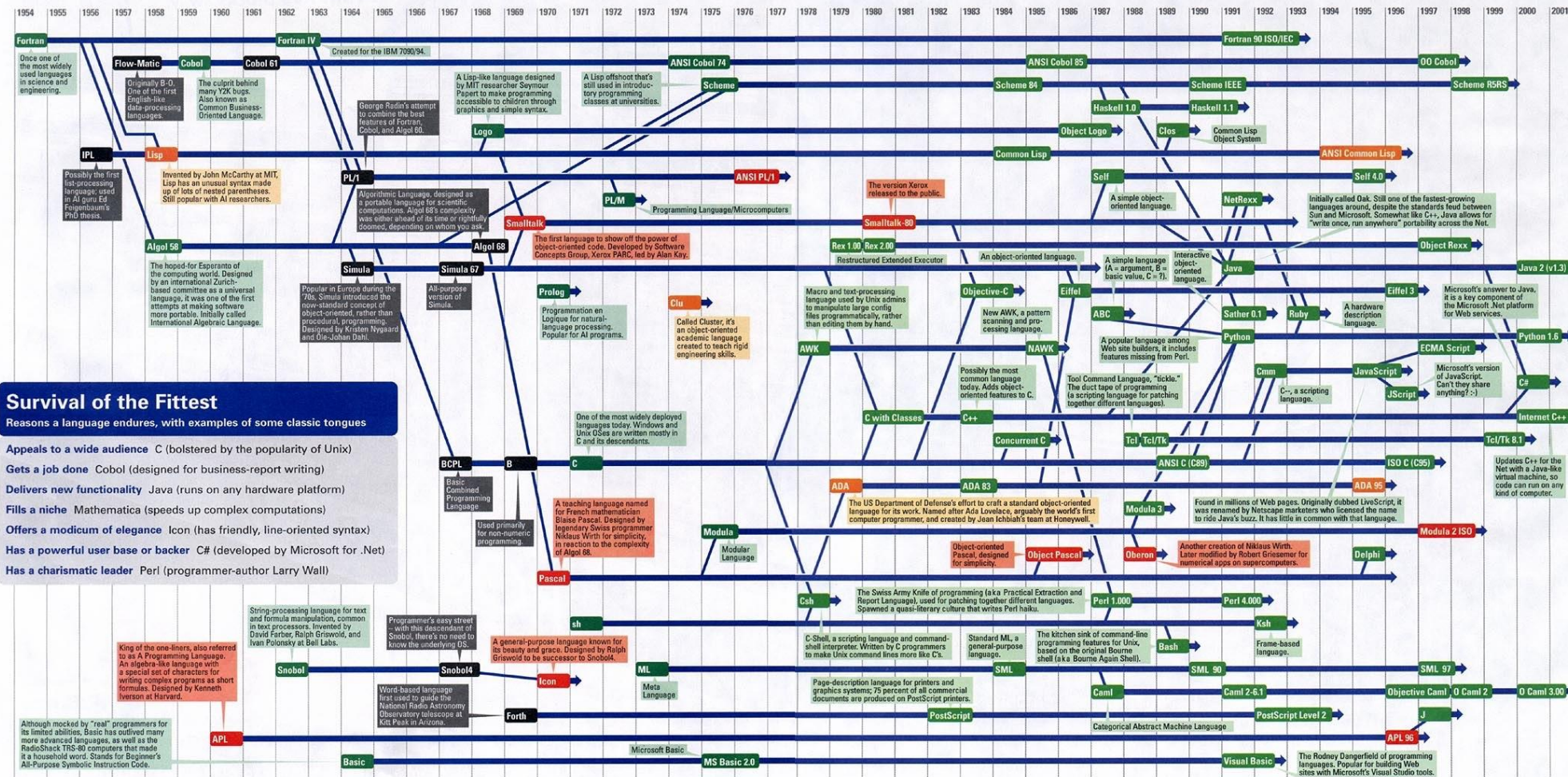
Tracing the roots of computer languages through the ages

Just like half of the world's spoken tongues, most of the 2,300-plus computer programming languages are either endangered or extinct. As powerhouses C/C++, Visual Basic, Cobol, Java, and other modern source codes dominate our systems, hundreds of older languages are running out of life.

An ad hoc collection of engineers – electronic lexicographers, if you will – aim to save, or at least document, the lingo of classic software. They're combing the globe's 9 million developers in search of coders still fluent in these nearly forgotten lingua francas. Among the most endangered are Ada, APL, B (the predecessor of C), Lisp, Oberon, Smalltalk, and Simula.

Code-raker Grady Booch, Rational Software's chief scientist, is working with the Computer History Museum in Silicon Valley to record and, in some cases, maintain languages by writing new compilers so our ever-changing hardware can grok the code. Why bother? "They tell us about the state of software practice, the minds of their inventors, and the technical, social, and economic forces that shaped history at the time," Booch explains. "They'll provide the raw material for software archaeologists, historians, and developers to learn what worked, what was brilliant, and what was an utter failure." Here's a peek at the strongest branches of programming's family tree. For a nearly exhaustive rundown, check out the Language List at www.informatik.uni-freiburg.de/Java/misc/lang_list.html. – Michael Menduno

Key	
1954	Year Introduced
Active	thousands of users
Protected	taught at universities; compilers available
Endangered	usage dropping off
Extinct	no known active users or up-to-date compilers
Lineage continues	

Sources: Paul Boutin; Brent Halpern, associate director of computer science at IBM Research; The Retrocomputing Museum; Todd Proebsting, senior researcher at Microsoft; Gio Wiederhold, computer scientist, Stanford University

A programozási nyelvek rövid története

FORTRAN (1950-es évek közepe-vége)

- hangsúly a tudományos programozáson

LISP (1950-es évek vége)

- Szimbolikus listakezelés. MI közösség használja.
- van benne rekurzió, dinamikus helyfoglalás és felszabadítás (szemétgyűjtés).

ALGOL 60 (1960)

- az adattípus fogalmának megjelenése
- blokkszerkezet
- érték- és név szerinti paraméterátadás

A programozási nyelvek rövid története

COBOL (1960)

- adatkezelés
- angol-szerű szintaxis
- hierarchikus adatszerkezetek megengedettek (rekordok rekordjai)

BASIC (1960-as évek közepe)

Beginner's All Purpose Symbolic Instruction Code

- érdekes tervezési cél: “a használó ideje fontosabb, mint a számítógép ideje”
- diákok programozás oktatására
- Interaktív interpretált környezet

A programozási nyelvek rövid története

PL/I (1960-as évek közepe)

- általános célúnak tervezték
- megengedi, hogy párhuzamosan végrehajtódó taszkokat hozzunk létre
- kezeli a futási idejű kivételeket
- pointerok mint adattípusok megjelenése
- tömbök részeire is hivatkozhatunk

APL (1960 körül)

- tömb és mátrix kezelés

SNOBOL (1960-as évek közepe)

- szövegkezelés
- műveletek szövegminták hasonlítására

A programozási nyelvek rövid története

SIMULA 67 (1967)

- szimulációs célok.
- osztály fogalmának bevezetése – az adatok és a rajta végezhető műveletek egységbezárása
- öröklődés megjelenése

ALGOL 68 (1968)

- elsődleges tervezési cél: ortogonalitás.
- a legtöbb ezt követő programozás nyelv merített a tervezéséből

Pascal (1970-es évek eleje)

- a programozás oktatására tervezték

A programozási nyelvek rövid története

C (1970-es évek eleje)

- rendszerprogramozásra
- rugalmas, de megbízhatatlan
- széleskörűen használják, részben a UNIX miatt

Prolog (1970-es évek közepe)

- Logikai, nem-procedurális nyelv
- a programok állítások és szabályok halmazából állnak

A programozási nyelvek rövid története

Ada (1970-es évek vége)

- A Pentagon megbízásából
- csomagok az absztrakt adattípusok kezelésére
- Kivételkezelés
- Sablonok (Generic)
- Párhuzamosság támogatása (taszkok, randevúk)
- 2012-es szabvány: helyességellenőrzés

Smalltalk (1980)

- Objektumorientált programozási nyelv
- nem csak egy nyelv, hanem egy grafikus környezet is

A programozási nyelvek rövid története

C++ (1980-as évek eleje óta)

- a SIMULA 67 és a Smalltalk sok objektumorientált jellemzőjét házasították össze a C-vel
- tervezési cél: ne csökkenjen a hatékonyság a C-hez viszonyítva
- Paraméterezett típusok (templates)
- Kivételkezelés
- Operátor túlterhelés

Objective C (1980-as évek eleje)

- C és Smalltalk

Eiffel (1980-as évek eleje)

- objektumorientált. egyszerűbb, mint a C++, nagyon jól átgondolt tervezés eredménye
- tervezés szerződéssel: állításokat használ egy szerződés kifejezésére az alprogramok és a hívók között

A programozási nyelvek rövid története

Java (1990-es évek közepe)

- kisebb, egyszerűbb, megbízhatóbb C++
- minden kódot osztályokban kell megvalósítani
- párhuzamosság támogatása (threadek)
- szemétgyűjtés
- Kivételkezelés

C# - a Microsoft „válasza” a Javára

- .NET alapú fejlesztés támogatása

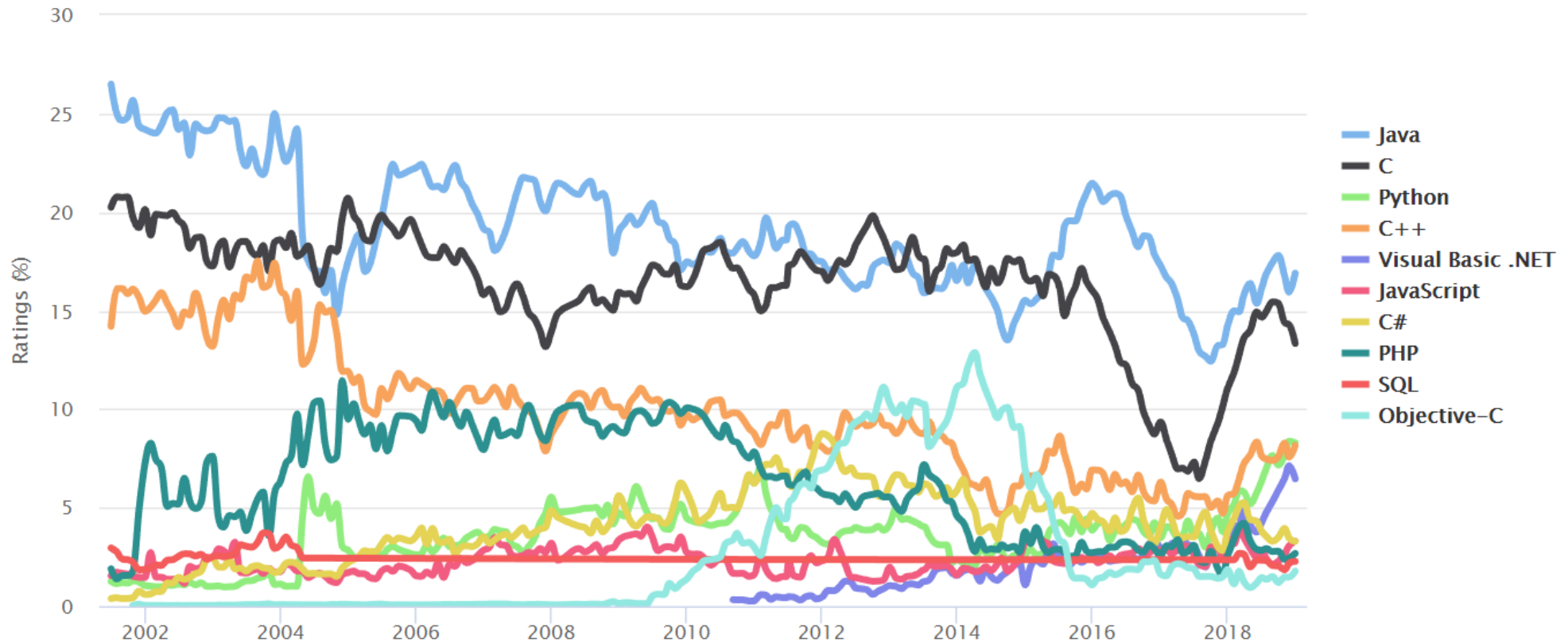
Script nyelvek, párhuzamos nyelvek, ...

Mi tesz egy
programozási
nyelvet fontossá?

TIOBE Index

TIOBE Programming Community Index

Source: www.tiobe.com

Tiobe

2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	Nyelv
1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	Java
2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	C
3	4	5	5	8	8	7	8	8	7	8	6	Python
4	3	3	3	3	4	4	4	3	3	4	3	C++
5	7	6	7	9	10	12	15	39				Visual Basic .NET
6	6	7	9	6	9	11	11	10	11	9	9	JavaScript
7	5	4	4	5	5	5	5	4	6	7	8	C#
8	9	10	6	7	6	6	6	5	4	3	5	PHP
9												SQL
10	16	18	14	4	3	3	3	6	8	18	42	Objective-C

Tiobe

2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	Nyelv
11	18	19	18	17	14	18	20	22				MATLAB
12	8	16	17	18	44							R
13	10	8	11	12	13	9	9	9	9	6	7	Perl
14	15	9	13									Assembly
15	12	14	16									SWIFT
16	19	13										Go
17	13	11	10	11	20	15	12	12	12	11	10	Delphi / Object Pascal
18	11	12	11	20	12	10	10	11	10	10	11	Ruby
19	20	20	19	13	15	22	19	17	20	14	13	PL/SQL
20	14	15	12	10	7	8	7	7	5	5	4	(Visual) Basic

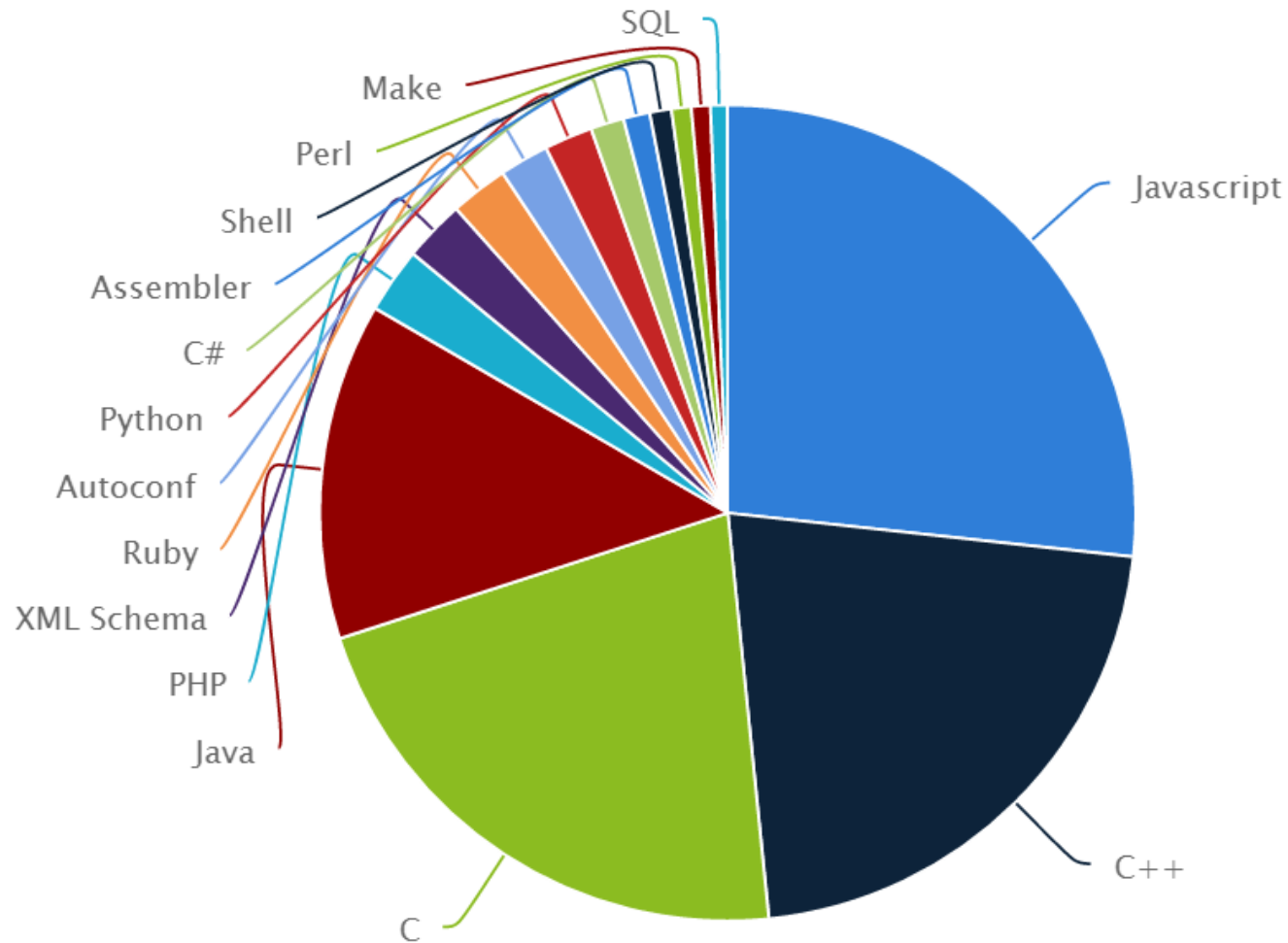
TIOBE hosszútávú összehasonlítás

Nyelv	2019	2014	2009	2004	1999	1994	1989
Java	1	2	1	1	14	-	-
C	2	1	2	2	1	1	1
C++	3	4	3	3	2	2	3
Python	4	7	5	10	20	21	-
Visual Basic .NET	5	11	-	-	-	-	-
C#	6	5	7	8	30	-	-
PHP	7	6	4	5	-	-	-
JavaScript	8	8	8	7	19	-	-
SQL	9	-	-	6	-	-	-
Ruby	10	10	10	22	-	-	-

IEEE Rank

Language Rank	Types	Spectrum Ranking
1. Python	 	100.0
2. C++	 	99.7
3. Java	 	97.5
4. C	 	96.7
5. C#	 	89.4
6. PHP		84.9
7. R		82.9
8. JavaScript	 	82.6
9. Go	 	76.4
10. Assembly		74.1
11. Matlab		72.8
12. Scala	 	72.1
13. Ruby	 	71.4
14. HTML		71.2
15. Arduino		69.0

BlackDuck – opensource project statistics

Miért készítünk programokat?

Joseph Marie Jacquard

Cél, segítség, eszköz

Cél a jó minőségű program és termék

Ebben segít a programozási módszertan

Eszközként használjuk a programozási
nyelveket

Szoftverek minősége

Szemponatok

- helyesség
- megbízhatóság
- karbantarthatóság
- újrafelhasználhatóság
- kompatibilitás
- hordozhatóság
- hatékonyság
- stb.

Helyesség

A program **helyes**, ha pontosan megoldja a feladatot, megfelel a kívánt specifikációnak.

Alapvető: a pontos és minél teljesebb specifikáció.

Feladat specifikációja

Megadása:

- Sokszor (régen mindig) szövegesen
 - Például:
 - Számítsd ki **a** és **b** legnagyobb közös osztóját!
 - Számos információt „beleértünk”
 - Néha félreértjük – véletlenül vagy szándékosan
 - „Találkozzunk a Blahán a metró lépcsőjénél”
 - „A királynőt megölni nem kell félnetek jó lesz”

Feladat specifikációja

- Formálisan is
- Például
 - I – a lehetséges bemenetek,
 O – a lehetséges kimenetek
végesen leírható halmaza
 - $F \subseteq I \times O$ reláció, ahol $i \in I$ és $o \in O$ esetén $(i, o) \in F$ azt jelenti, hogy F az i bemenethez hozzárendeli az o kimenetet.
 - Például:
 - $I = \mathbb{N} \times \mathbb{N}$
 - $O = \mathbb{N}$
 - $F = \{((a, b), c), \text{ ahol } a, b, c \in \mathbb{N} \wedge c \mid a \wedge c \mid b \wedge \forall x : x \mid a \wedge x \mid b \rightarrow c \geq x\}$
 - $c \mid a$ jelentése: a osztható c -vel.

Feladat specifikációja

Szerződés a felhasználó és az implementáló között

- **előfeltétel**: állítás, ami leírja azt a feltételt, ami szükséges a feladat helyes működéséhez
- **utófeltétel**: állítás, ami leírja azt a feltételt, amit a függvény teljesít a helyes végrehajtás után

Helyesség a specifikáció figyelembevételével

- A program felhasználója teljesíti az előfeltételt
- A program lefut
- A program végeztével az utófeltétel igaz lesz.

Mit kell az implementációnak teljesíteni, ha a felhasználó megsérti az előfeltételt?

Feladat specifikációja

Elő- és utófeltételekkel – volt korábban is

- Állapottér: $N \times N \times N$
 a b c
- Előfeltétel (Ef)
 - $a=a' \wedge b=b'$
- Utófeltétel (Uf):
 - $Ef \wedge c \mid a \wedge c \mid b \wedge \forall x : x \mid a \wedge x \mid b \rightarrow c \geq x$

Algoritmus

„Az algoritmus egyértelműen előírt módon és sorrendben végrehajtandó tevékenységek véges sorozata egy feladat megoldására, ami véges idő alatt befejeződik.”

Hétköznapi életben is: egy feladat megoldási lépései teljes részletességgel

- Feladat: Süss egy gyümölcstortát!
- (Mi az input? Mi az output?)
- Algoritmus: a recept

Nem minden feladatra adható algoritmus!

Algoritmus

Megadható:

- Szövegesen, természetes nyelven
- Pszeudokóddal
- Grafikusan
 - Folyamatábrával
 - Struktogrammal
 - ...
- Automatákkal vagy **Turing-gép** segítségével
- Táblázattal
- Programozási nyelv segítségével

Algoritmus

Komponensei:

- Szekvencia - parancsok egymásutánja
- Elágazás – valamilyen feltételtől függően alternatívák választása
- Ciklus – utasítások ismételt végrehajtása

Fontos kérdés:

- Biztosan megoldja a feladatot?
 - Helyes?
- Mit jelent az, hogy megoldás?
- Részletesen még jön!

Algoritmus

Abu Abdallah Muḥammad ibn Mūsā al-Khwārizmī (780 – ?845) arabul alkotó perzsa tudós, matematikus volt

Kidolgozta a matematikai algoritmusok fogalmát (ami miatt néhányan a számítástechnika nagyapjának nevezik), maga az algoritmus szó is nevének félrefordított latin változatából ered

Megbízhatóság

Egy programot **megbízhatónak** nevezünk, ha

- *Helyes*, és
- Abnormális helyzetekben sem történik katasztrófa
 - Hanem valamilyen „ésszerű” működést produkál

Abnormális helyzet

- A specifikációban nem leírt helyzet

Karbantarthatóság

A **karbantarthatóság** annak mérőszáma, hogy milyen könnyű a programterméket a *specifikáció változtatásához* adaptálni.

- Egyes felmérések szerint a szoftver költségek 70 %-át szoftver karbantartásra fordítják!

A karbantarthatóság növelésének két alapelve

- Tervezési egyszerűség
- Decentralizáció
 - minél önállóbb modulok létrehozása

Újrafelhasználhatóság

A szoftver termék, vagy komponens egy másik, új alkalmazásban felhasználható.

Ez vonatkozik a szoftvertermék

- Egészére
- Részére

Kompatibilitás

A kompatibilitás megmutatja, hogy mennyire könnyű a szoftver termékeket egymással kombinálni.

- Nem légüres térben fejlesztünk!

Hordozhatóság

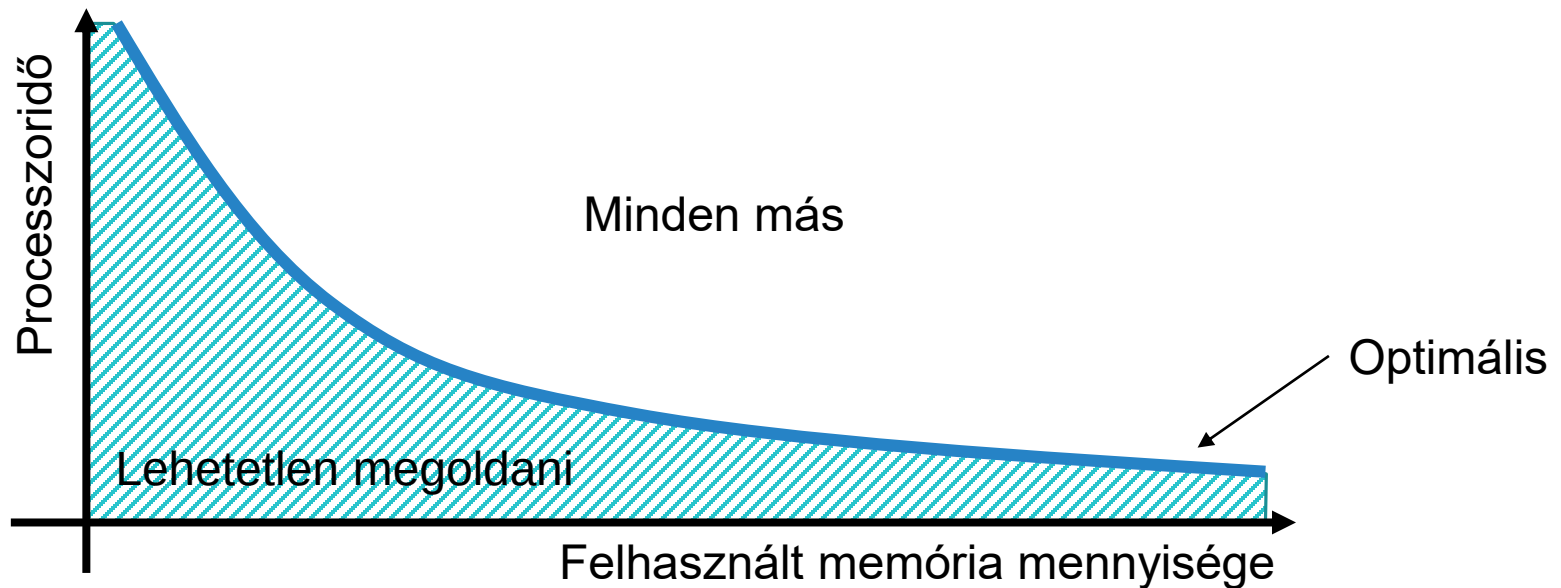
A program hordozhatóságának mértéke mutatja meg, mennyire könnyű a programot átalakítani

- Más géphez
- Más konfigurációhoz
- Más operációs rendszerhez
- Általában más környezethez

Hatékonyság

A program **hatékonysága** a futási idővel és a felhasznált memória méretével, illetve további erőforrások használatával arányos.

- Egyszerűsítve: egy program hatékony, ha gyorsan lefut és kevés memóriát használ.

Barátságosság

A program emberközelisége, barátságossága a felhasználó számára rendkívül fontos

- Megköveteli, hogy legyen
 - az input logikus és egyszerű
 - az eredmények formája áttekinthető

Tesztelhetőség

A tesztelhetőség, áttekinthetőség a program karbantartói, fejlesztői számára fontos.

Programozási módszertan

Moduláris tervezés

- Programjainkat egymástól minél inkább független, de jól definiált kapcsolatban álló programegységek segítségével tervezzük.

Paradigmák

- Procedurális
- Objektumorientált
- Funkcionális
- Logikai
- Szimbolikus
- ...

Moduláris dekompozíció

Jelentése

- A feladat több egyszerűbb részfeladatra bontása
- A részfeladatok megoldása egymástól függetlenül elvégezhető
- Ennek segítségével csökkentjük a feladat bonyolultságát.

Általában a módszert ismételten alkalmazzuk

- Azaz az alrendszereket magukat is dekomponáljuk.
- Ez lehetővé teszi, hogy a feladat megoldásán egyszerre többen dolgozzanak

A módszer általi felbontás egy fával megadható.

- A fa csomópontjai az egyes dekompozíciós lépések

Moduláris dekompozíció

Feladat

Alfeladat 1

Alfeladat 2

Alfeladat 3

F.11

F.12

F.13

F.21

F.22

F.23

F.31

F.32

F.33

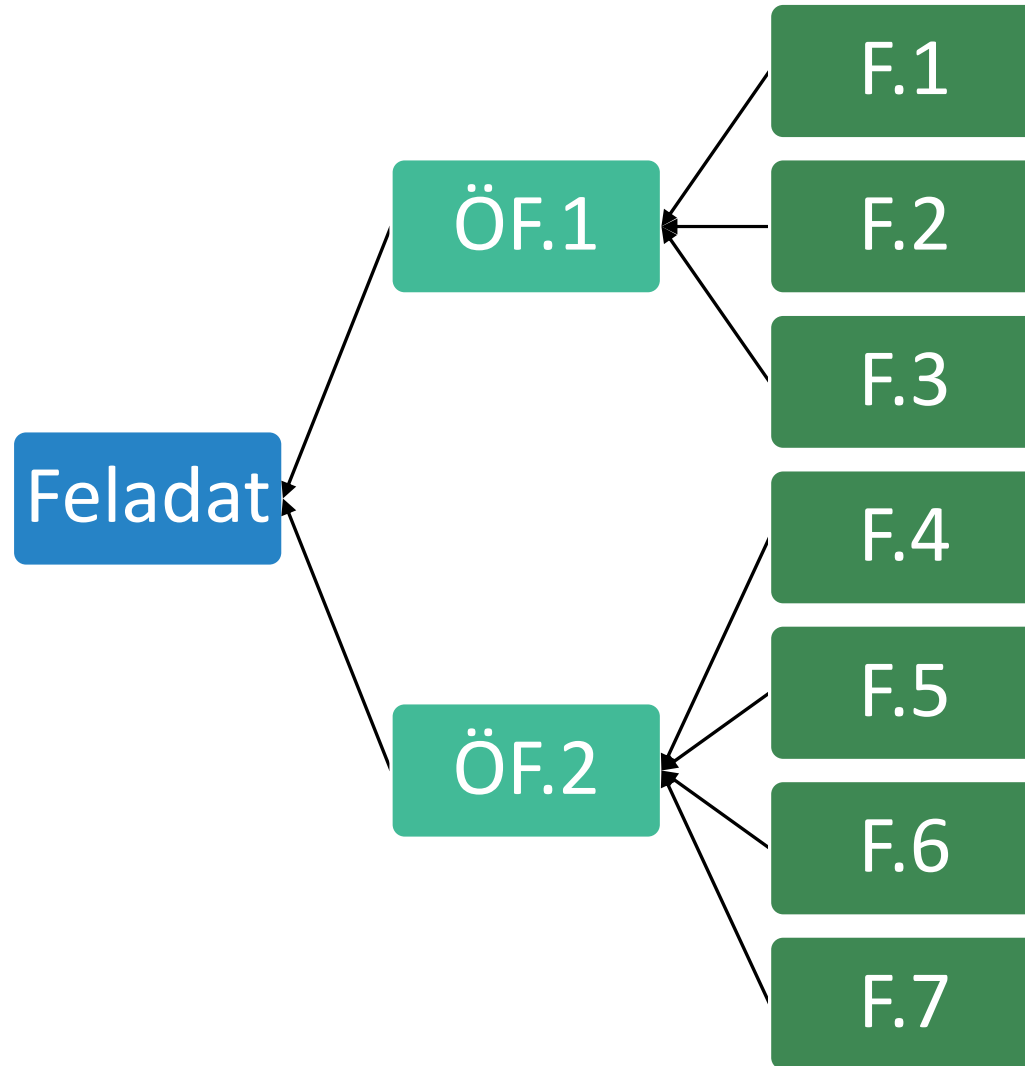
F.34

Moduláris kompozíció

Olyan szoftver elemek létrehozását támogatja, amelyek szabadon kombinálhatók egymással.

- A programok lehetőleg a már meglévő programegységekből, mint építőkövekből épülnek fel.

Moduláris kompozíció

Moduláris érthetőség

A modulok önállóan is egy-egy értelmes egységet alkotnak

- Megértésükhöz minél kevesebb „szomszédos” modulra van szükség

Moduláris folytonosság

A specifikáció „kis” változtatása → a programban is csak „kis” változtatásra van szükség

Moduláris védelem

Célunk kell legyen a program egészének védelme az abnormális helyzetek hatásaitól.

- Egy hiba hatása egy - esetleg néhány - modulra korlátozódjon!

A modularitás alapelvei

A modulokat nyelvi egységek támogassák

- A modulok illeszkedjenek a használt programozási nyelv szintaktikai egységeihez.

Kevés kapcsolat legyen

- Minden modul minél kevesebb másik modullal kommunikáljon!

Gyenge legyen a kapcsolat

- A modulok olyan kevés információt cseréljenek, amennyi csak lehetséges!

Explicit interface kell

- Ha két modul kommunikál egymással, akkor annak ki kell derülnie legalább az egyikük szövegéből.

A modularitás alapelvei (folyt.)

Információ elrejtés

- Minden információ egy modulról rejtett kell legyen, kivéve, amit explicit módon nyilvánosnak deklaráltunk.

Nyitott és zárt modulok

- Zárt modul: más modulok számára egy jól definiált felületen keresztül elérhető, a többi modul változatlan formában felhasználhatja.
- Nyitott modul: kiterjeszthető
 - az általa nyújtott szolgáltatások bővíthetők vagy
 - hozzávehetünk további mezőket a benne levő adatszerkezetekhez, s ennek megfelelően módosíthatjuk eddigi szolgáltatásait.

Az újrafelhasználhatóság igényei

A típusok változatossága

- A modulok többféle típusra is működjenek.

Adatstruktúrák és algoritmusok változatossága

Egy típus – egy modul

- Egy típus műveletei kerüljenek egy modulba.

Reprezentáció-függetlenség

Mi a programozási nyelv?

Egy jelölés ...

Eszköz

- a számítógép vezérlésére
- programozók közötti kommunikációra
- algoritmusok leírására
- magas szintű tervezésre
- a feladat bonyolultságának kezelésére

Programozási nyelvek kialakulása

Gépi kód

Assembly nyelv

- Mnemonikok, címkék használata
- Assembler

Magas szintű nyelv

- Utasításkészlete független egy adott számítógép-architektúra utasításkészletétől: végrehajtásuk előtt egy fordítóprogramnak kell őket assembly kódra, illetve gépi kódra fordítani.

Neumann János (1903 – 1957)

Neumann–elvek a számítógépről:

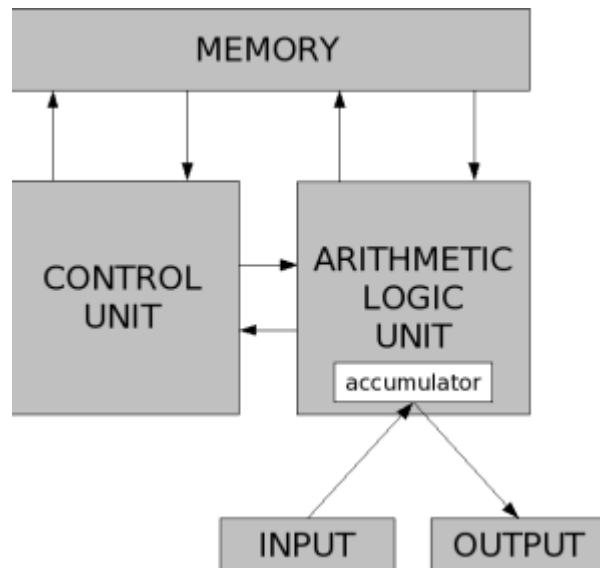
- Legyen univerzális, vagyis bármilyen feladat megoldására használható.
- Legyen soros működésű, tehát az utasításokat sorban egymás után hajtsa végre.
- Legyen teljesen elektronikus működésű.
- Az egyes utasítások és adatok leírásához és feldolgozásához a kettes számrendszert használja.
- Legyen belső memóriája.
- Tárolt program elven működjön.

Egy program indításakor a programot alkotó utasítások és a működéshez szükséges adatok is kerüljenek be a belső memóriába, és az utasításokat innen kiolvasva, sorban egymás után hajtsa végre a berendezés.

Neumann János – 1946

A számítógép a következő egységekből álljon:

- Központi egység: vezérlés, műveletvégzés, adatmozgatás
- Memória: az adatok és a programok tárolása a program végrehajtása közben
- Bemeneti-kimeneti egység: kommunikáció a külvilággal, az adatbevitel- és kivitel megvalósítása

A „Little Man Computer”

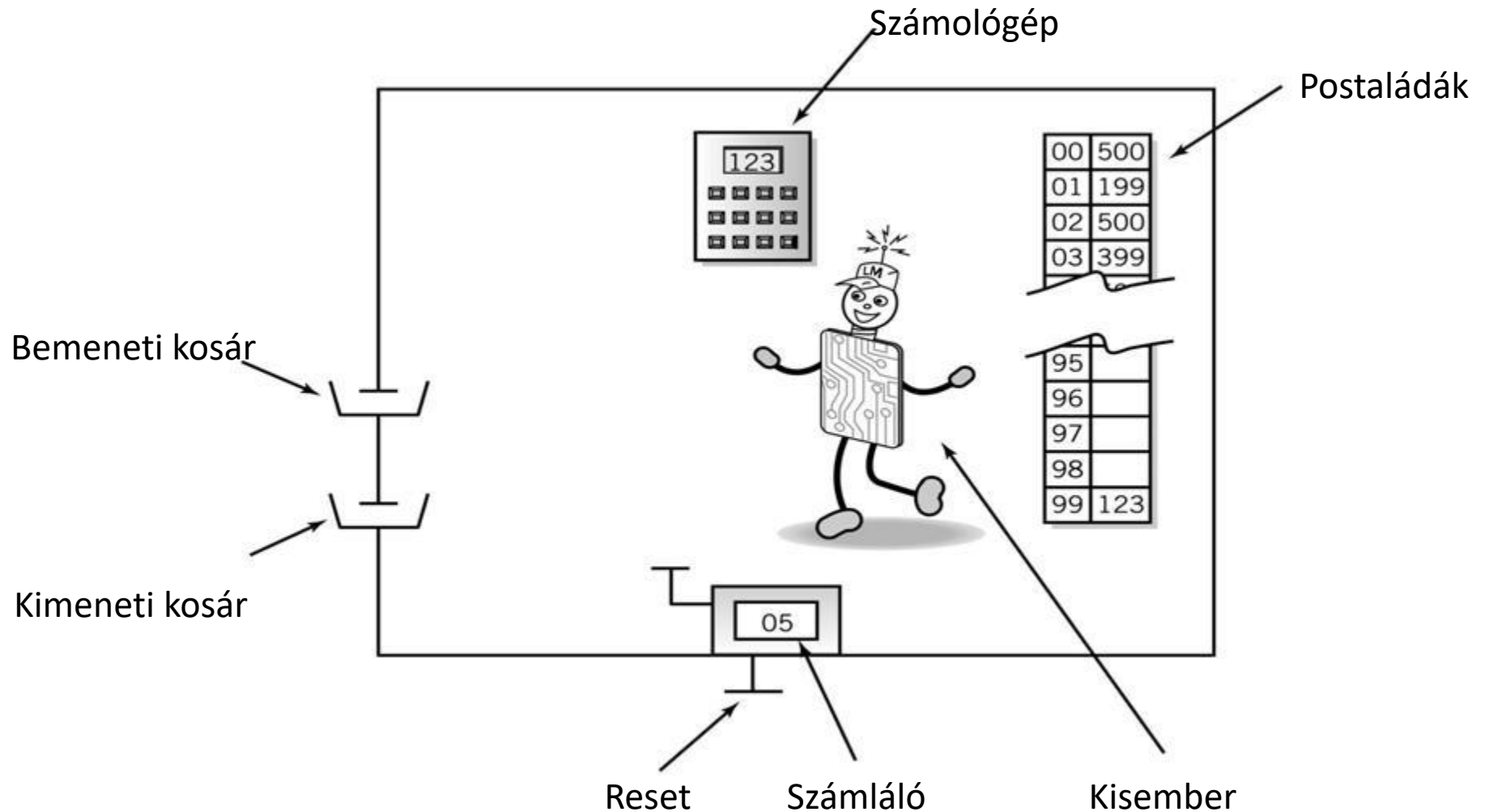
Neumann elvek az oktatásban

Stuart Madnick, MIT

Szoba, benne:

- Kisember
- 100 postaláda (00-99)
- Helyszámláló (2)
- Bemenő és kimenő kosár
- Számológép

A „Little Man Computer”

LMC elemei

Bemeneti és kimeneti kosár:

- Kisember kap/beletesz egy 3 jegyű számot tartalmazó cédulát

Számláló:

- 0 és 99 között tud számolni
- Pedál megnyomására a számlálóban tárolt szám értéke eggyel megnő
- Értékét nullára állíthatjuk egy külső úgynevezett „reset” (beállító) gombbal.

LMC elemei (folyt.)

Számológép:

- Háromjegyű decimális számokat tud kezelni.
- Képes
 - Kivonni
 - Összeadni
 - A begépelt vagy a számítás eredményeként kapott értéket eltárolni.

Postaládák: Cím - Tartalom

A postaládákban számokat tárolunk
– elérésük a postaláda címe (sorszáma) alapján

A címek folyamatosan egymásután jövő értékek
00 .. 99

A tartalom lehet:

- Adat vagy
- Utasítás

Cím	Tartalom
00	522
01	123

Tartalom: Utasítások

Műveleti kód

Operandus

- A művelet operandusa: adat vagy az adat címe

Cím	Tartalom	
	Műv. kód	Operandus

Korlátok

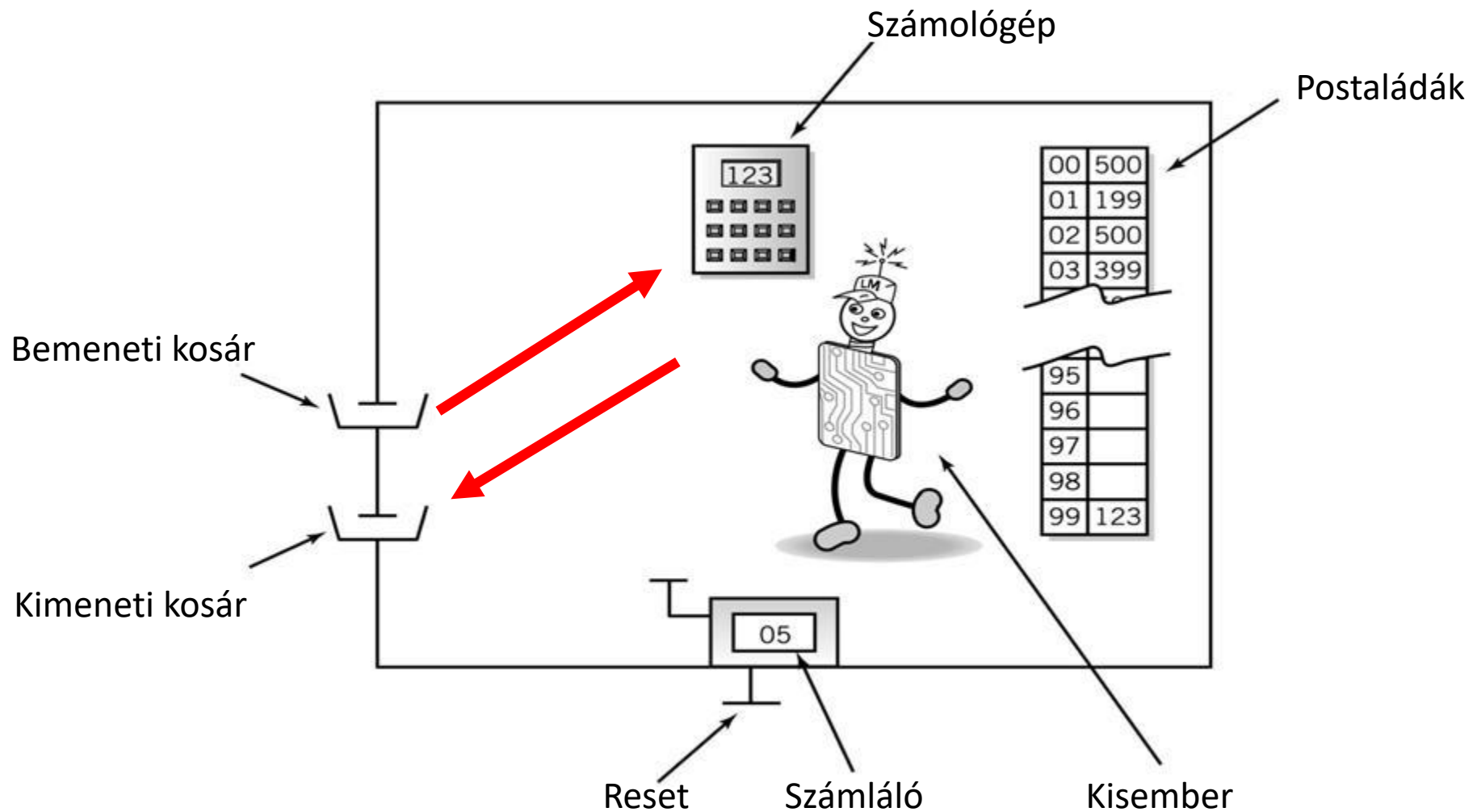
Nem foglalkozunk azzal, hogyan

- töltjük be a programot a memóriába
- tegyük adatot a bemenő kosárba

Utasításkészlet

Aritmetikai	1xx	Összeadás
	2xx	Kivonás
Adat mozgató	3xx	Tárolás
	5xx	Betöltés
Input/Output	901	Beolvasás
	902	Kiírás
Vezérlés	000	Leállítás

Input/Output

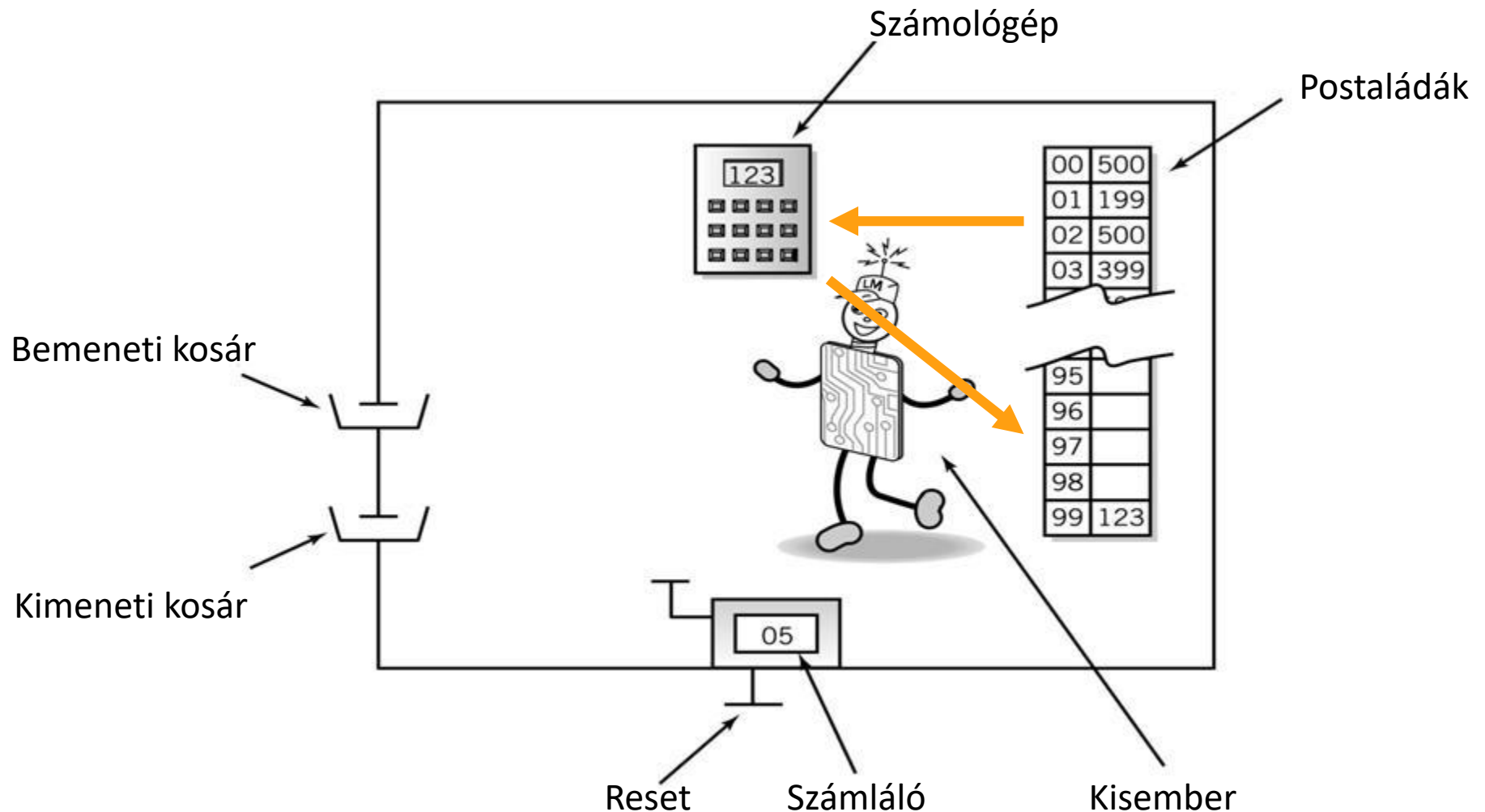
Input/Output

Adatok mozgatása a számítógép és a bemeneti/kimeneti kosarak között

Beolvasás
Kiírás

Tartalom	
Műveleti kód	Operandus (cím)
9	01
9	02

LMC belső adatmozgatás

Belső adatmozgatás

A postaláda és a számológép között

Tárolás

Betöltés

Tartalom	
Műveleti kód	Operandus (cím)
3	xx
5	xx

Adatok tárolása

Az utasításokat és az adatokat tároló postaláda fiókok fizikailag azonosak

Általában nincsenek beágyazva az utasítások közé

Aritmetikai utasítások

Olvassuk el az operandus által meghatározott levelesládában lévő értéket

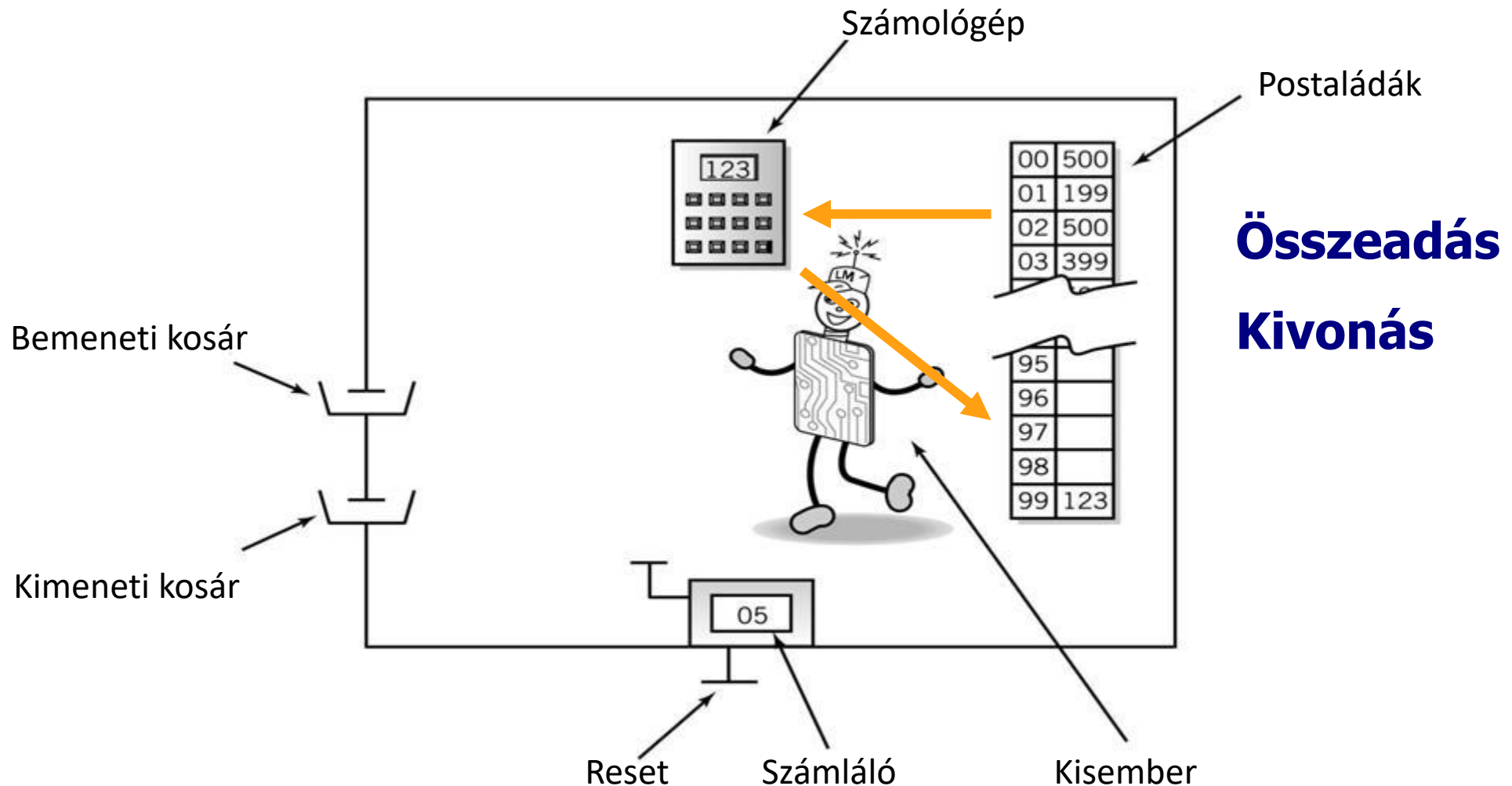
Hajtsuk végre a műveletet a számológéppel

Összeadás

Kivonás

Tartalom	
Műveleti kód	Operandus (cím)
1	xx
2	xx

LMC Aritmetikai utasítások

Utasítás-végrehajtási ciklus

Az utasítások végrehajtása

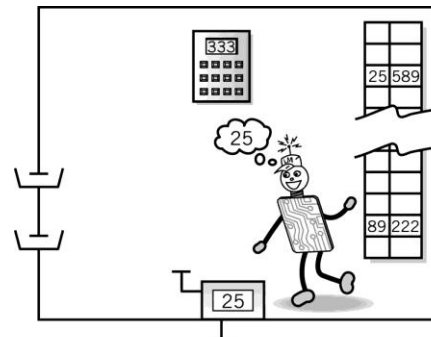
- Kikeresés (Fetch): Kisember kikeresi, hogy melyik utasítást kell végrehajtani
- Végrehajtás: Kisember elvégzi a munkát.

A számítógép által egy-egy utasítás végrehajtásakor elvégzett tevékenység-sorozatot utasítás-végrehajtási ciklusnak nevezzük

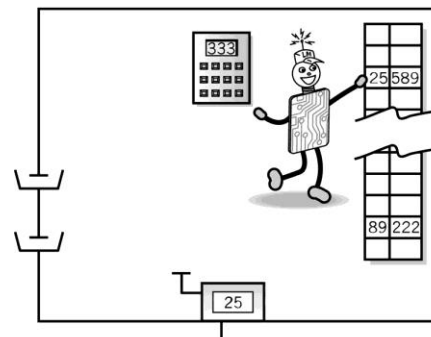
- Mivel ezek ciklikusan ismétlődnek.

Utasítás-végrehajtási ciklus kikeresési rész

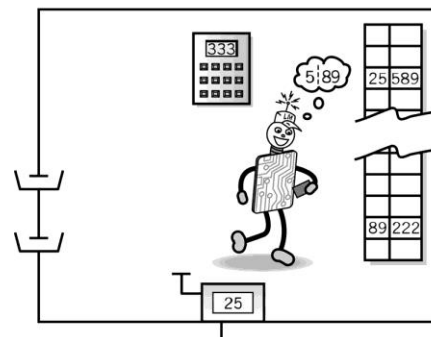
1. Kisember kiolvassa az utasításszámlálóból annak a postaládának a sorszámát (címét), ami az utasítást tartalmazza
2. Átsétál ahhoz a postaládához, ami megfelel a számláló értékének.

(1) The Little Man reads the address from the location counter

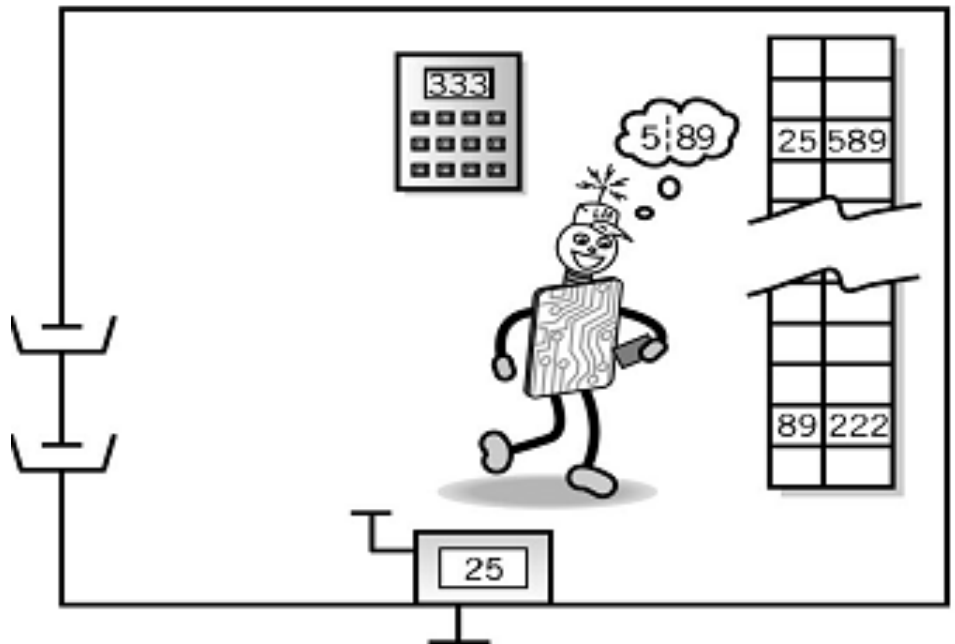
(2) . . . walks over to the mailbox that corresponds to the location counter

(3) . . . and reads the number on the slip of paper. (He then puts the slip of paper back, in case he should need to read it again later.)

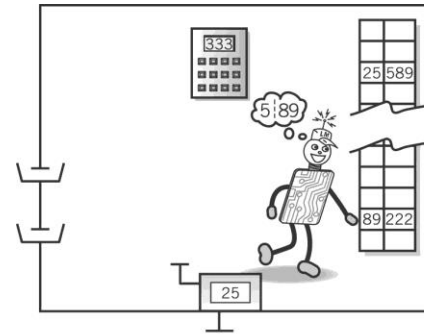
Kikeresés (folyt.)

3. Kiveszi belőle a cédulát, elolvassa és dekódolja a számot, ami rajta van (a cetlit visszateszi, arra az esetre, ha esetleg később szükség lenne rá, hogy újra elolvassa)

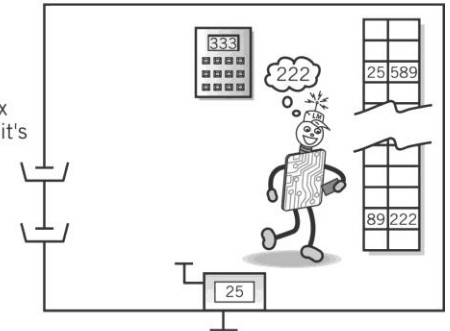
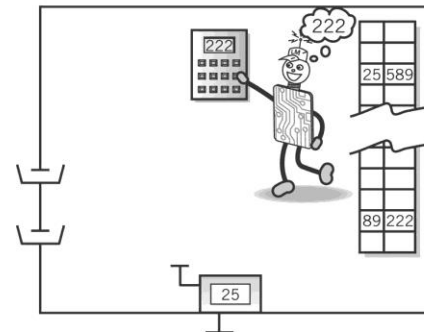
Végrehajtási rész

1. Kisember odamegy a postaládához, aminek a sorszámát az éppen kikeresett utasítás tartalmazza.
2. Kiveszi belőle a cédulát és elolvassa a rajta lévő számot (nem felejtí el a cédulát visszatenni, mert később is szükség lehet rá).

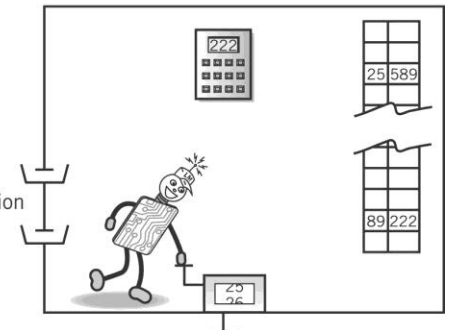
(1) The Little Man goes to the mailbox address specified in the instruction he previously fetched

(2) . . . he reads the number in that mailbox (he remembers to replace it in the case it's needed again)

(3) . . . he walks over to the calculator and punches the number in

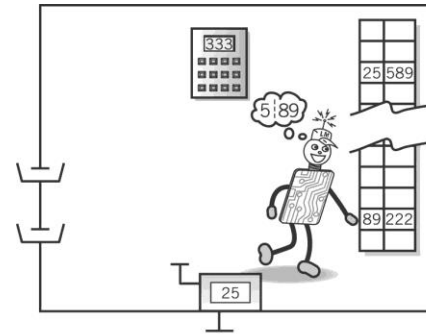
(4) . . . finally, he walks over to the location counter and clicks it, which gets him ready to fetch the next instruction

Végrehajtási rész (folyt.)

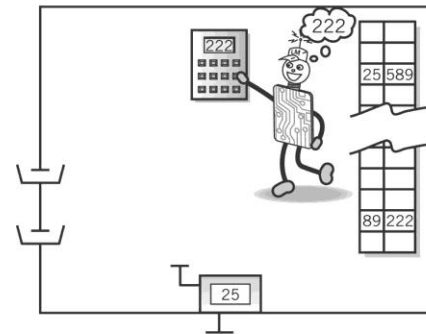
3. A kiolvasott utasítás kódja '5' volt, tudja, hogy ez azt jelenti, hogy „betöltés”, így odamegy a számológéphez és beüti az imént kiolvasott számot.

4. Odasétál a számlálóhoz és továbblöki, így folytathatja a következő utasítás kikeresésével.

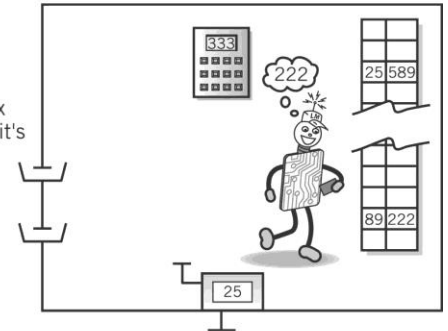

(1) The Little Man goes to the mailbox address specified in the instruction he previously fetched

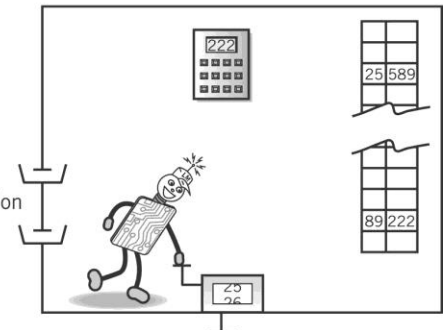
(2) ... he reads the number in that mailbox (he remembers to replace it in the case it's needed again)

(3) ... he walks over to the calculator and punches the number in

(4) ... finally, he walks over to the location counter and clicks it, which gets him ready to fetch the next instruction

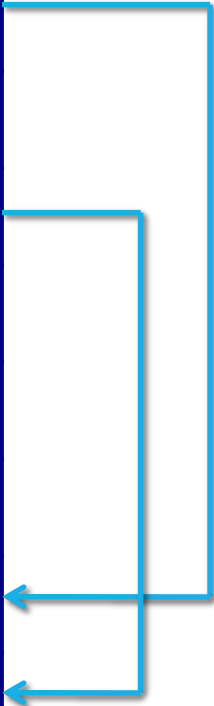
Egyszerű program

Adjuk meg két szám különbségét

- Olvassuk be az első számot
- Tároljuk el
- Olvassuk be a második számot
- Tároljuk el
- Vonjuk ki belőle az első
- Írjuk ki az eredményt
- Fejezzük be a munkát

Két szám különbségét kiszámító program gépi kódban

Postaláda	Kód
00	901
01	307
02	901
03	308
04	207
05	902
06	000
07	000
08	000

Két szám különbségét kiszámító program gépi kódban

Postaláda	Kód	Utasítás leírása
00	901	Első szám beolvasása
01	307	Szám tárolása
02	901	Második szám beolvasása
03	308	Szám tárolása
04	207	Az első kivonása a 2.-ból
05	902	Eredmény kiírása
06	000	Stop
07	000	Adatrekesz
08	000	Adatrekesz

Változtassunk rajta egy egész kicsit: Számítsuk ki két szám különbségének abszolút értékét!

1. Olvassuk be az első számot
2. Tároljuk el
3. Olvassuk be a másik számot
4. Tároljuk el
5. Vonjuk ki belőle az elsőt
6. Ha pozitív az eredmény, folytassuk a 9.-nél
7. (Különben) töltsük be az első számot
8. Vonjuk ki belőle a másodikat
9. Írjuk ki az eredményt
10. Fejezzük be a munkát

Számítsuk ki két szám különbségének abszolút értékét!

1. Olvassuk be az első számot
2. Tároljuk el
3. Olvassuk be a másik számot
4. Tároljuk el
5. Vonjuk ki belőle az elsőt
6. Ha pozitív az eredmény, folytassuk a 9.-nél
7. (Különben) töltsük be az első számot
8. Vonjuk ki belőle a másodikat
9. Írjuk ki az eredményt
10. Fejezzük be a munkát

Program vezérlés

Elágazás utasítások (az utasítások egymásutánjából való kiugrás lehetősége)

- Megváltoztatja a címet az utasítás számlálóban

Leállítás

Ugrás az xx számú postafiókra

Ha a számológép tartalma 0, ugrás
az xx számú postafiókra

Ha a számológép tartalma >0 , ugrás
az xx számú postafiókra

Tartalom	
Műv. kód	Operandus (cím)
6	xx
7	xx
8	xx

LMC utasításkészlete

Hozzáadás	1xx
Kivonás	2xx
Tárolás	3xx
Betöltés	5xx
Ugrás	6xx
Ugrás 0-nál	7xx
Ugrás pozitívnál	8xx
Input	901
Output	902
Stop	000

Számítsuk ki két szám különbségének abszolút értékét!

Postaláda	Kód
00	901
01	307
02	901
03	308
04	207
05	902
06	000
07	000
08	000

Postaláda	Kód
00	901
01	310
02	901
03	311
04	210
05	808
06	510
07	211
08	902
09	000
10	000
11	000

Számítsuk ki két szám különbségének abszolút értékét!

00	901	Első szám beolvasása
01	310	Szám tárolása
02	901	Második szám beolvasása
03	311	Szám tárolása
04	210	Első számot kivonjuk
05	808	Ha pozitív, ugorj a 08-ra (a kiírásra)
06	510	(különben) töltsd be az elsőt
07	211	Vond ki belőle a másodikat
08	902	Írd ki az eredményt
09	000	Stop
10	000	Az első adat helye
11	000	A második adat helye

Mnemonikok kellenek! LMC utasításkészlete

Hozzáadás	1xx	ADD xx
Kivonás	2xx	SUB xx
Tárolás	3xx	STO xx
Betöltés	5xx	LDA xx
Ugrás	6xx	BR xx
Ugrás 0-nál	7xx	BRZ xx
Ugrás pozitívnál	8xx	BRP xx
Input	901	INP
Output	902	OUT
Stop (Halt)	000	HLT
Adattároló		DAT

Számítsuk ki két szám különbségének abszolút értékét!

00	INP	901	Első szám beolvasása
01	STO 10	310	Szám tárolása
02	INP	901	Második szám beolvasása
03	STO 11	311	Szám tárolása
04	SUB 10	210	Első számot kivonjuk
05	BRP 08	808	Ha pozitív, ugorj a 08-ra (a kiírásra)
06	LDA 10	510	(különben) töltsd be az elsőt
07	SUB 11	211	Vond ki belőle a másodikat
08	OUT	902	Írd ki az eredményt
09	HLT	000	Stop
10	DAT 00	000	Az első adat helye
11	DAT 00	000	A második adat helye

Adjunk nevet a változóknak és az utasításoknak!

	00	INP	901	Első szám beolvasása
	01	STO ELS	310	Szám tárolása
	02	INP	901	Második szám beolvasása
	03	STO MAS	311	Szám tárolása
	04	SUB ELS	210	Első számot kivonjuk
	05	BRP KI	808	Ha pozitív, ugorj a 08-ra (a kiírásra)
	06	LDA ELS	510	(különben) töltsd be az elsőt
	07	SUB MAS	211	Vond ki belőle a másodikat
KI	08	OUT	902	Írd ki az eredményt
	09	HLT	000	Stop
ELS	10	DAT 00	000	Az első adat helye
MAS	11	DAT 00	000	A második adat helye

Példa

Mit csinál?

INP

STO ELS

INP

ADD ELS

OUT

HLT

ELS DAT 00

Másik példa

És ez mit csinál?

INP

LOOP SUB ONE

OUT

BRZ QUIT

BR LOOP

QUIT HLT

ONE DAT 1

Assembly nyelv

Jellemzői:

- CPU specifikus
- 1 - 1 megfelelés az assembly nyelvű utasítás és a gépi nyelvű utasítás között (makró assembly később alakult ki)
- **Mnemonikok** reprezentálják az utasításokat
- Változók deklaráálhatók
- Utasítások címkézhetők

Assembler lefordítja

- inputja az assembly nyelvű program
- outputja a gépi nyelvű

Avram Noam Chomsky (1928-)

Amerikai nyelvész,
A generatív nyelvtan
elméletének megalkotója

Generatív grammatikák

Természetes nyelvek vizsgálata

Gyerek – véges számú mondatot hall

- Képes tetszőleges nyelvtanilag helyes mondat megalkotására
- Kell legyen egy szabályrendszer minden nyelvben!

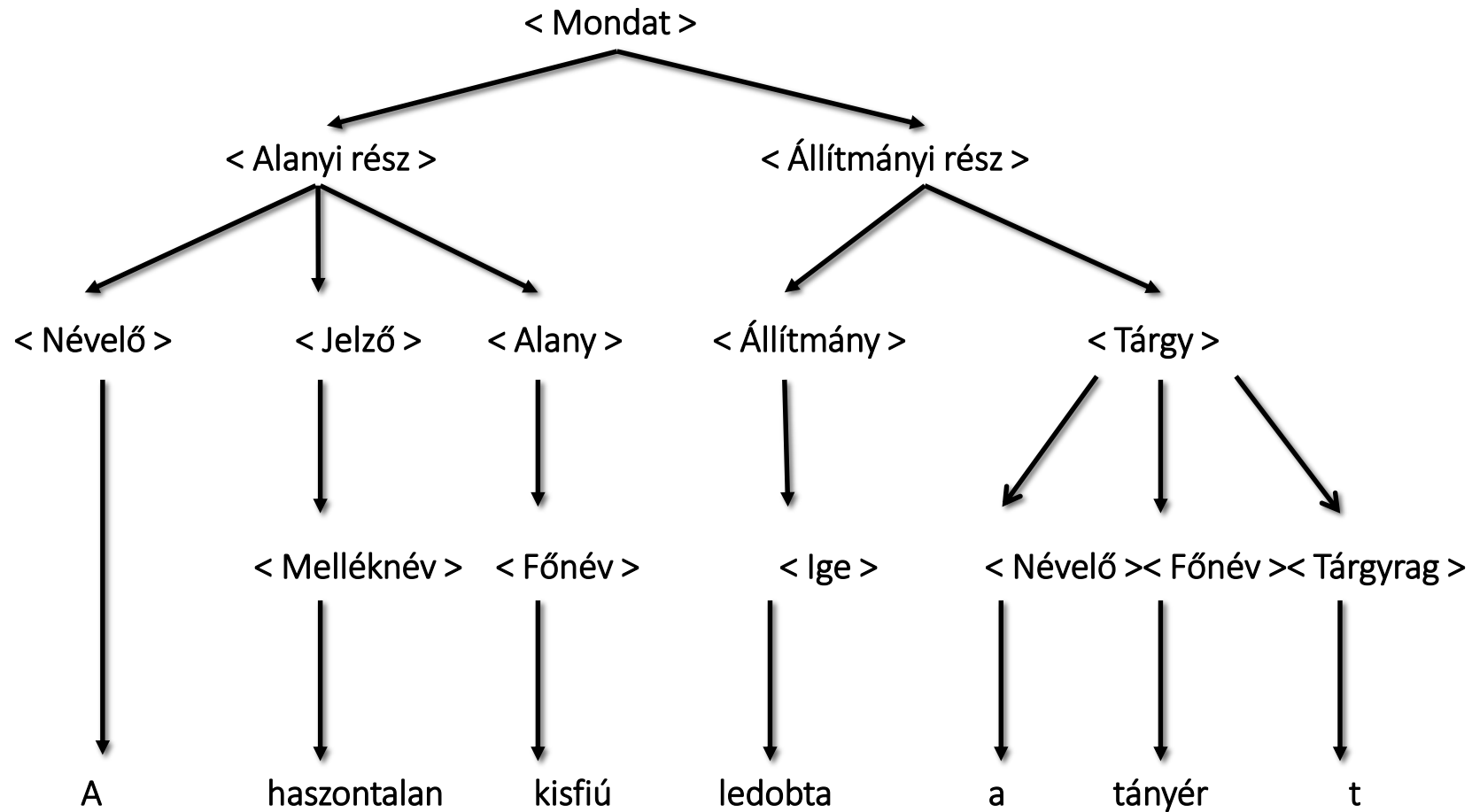
Generatív grammatikák

„A haszontalan kisfiú ledobta a tányért.”

- Ez egy mondat → felbontható alanyi és állítmányi részre
- Az alanyi rész névelő, jelző és alany sorozata lehet
- Az állítmányi rész az állítmány és a tárgy egymásutánja, stb.
- A struktúra leírásakor úgynevezett „grammatikai jeleket” is használhatunk a mondatrészek, illetve szófajok jelzésére – ezeket < > zárójelek közé tesszük.

< Mondat >	→	< Alanyi rész > < Állítmányi rész>
< Alanyi rész >	→	< Névelő > < Jelző > < Alany >
< Névelő >	→	a
< Jelző >	→	< Melléknév >
< Alany >	→	< Főnév >
< Főnév >	→	kisfiú tányér
< Melléknév >	→	haszontalan
< Állítmányi rész >	→	< Állítmány > < Tárgy >
< Állítmány >	→	< Ige >
< Ige >	→	ledobta
< Tárgy >	→	< Névelő > < Főnév > < Tárgyrag >
< Tárgyrag >	→	t

Szintaxisfa

Legbaloldalibb levezetés

< Mondat> → <Alanyi rész> <Állítmányi rész> →

→ < Névelő > < Jelző > < Alany> <Állítmányi rész> →

→ a < Jelző > < Alany> <Állítmányi rész> →

→ a <Melléknév> < Alany> <Állítmányi rész> →

→ a haszontalan < Alany> <Állítmányi rész> →

→ a haszontalan < Főnév> <Állítmányi rész> →

→ a haszontalan kisfiú <Állítmányi rész> →

→ a haszontalan kisfiú <Ige> <Tárgy> →

→ a haszontalan kisfiú ledobta <Tárgy> →

→ a haszontalan kisfiú ledobta <Névelő> < Főnév> <Tárgyrag> →

→ a haszontalan kisfiú ledobta a < Főnév> <Tárgyrag> →

→ a haszontalan kisfiú ledobta a tányér <Tárgyrag>

→ a haszontalan kisfiú ledobta a tányért

Ugyanígy eljuthatunk a

- „a haszontalan tányér ledobta a kisfiút”
- „a haszontalan kisfiú ledobta a kisfiút”
- „a haszontalan tányér ledobta a tányért”
- mondatokhoz is 😊

Nehéz a jó megoldás!

- Természetes nyelvek helyett vizsgáljuk most inkább a mesterséges nyelveket!

Nyelvi elemek, alapfogalmak

Általános fogalmak

A nyelv **szintaxisa** azoknak a szabályoknak az összessége, amelyek az adott nyelven írható összes lehetséges, **formailag helyes** programot (jelsorozatot) definiálják.

- Reguláris kifejezések, BNF forma

Az adott nyelv programjainak jelentését **leíró szabályok** összessége a nyelv **szemantikája**.

Szintaxis és szemantika

Példa:

- DD / DD / DDDD
- 02 / 11 / 2019

2019. február 11. vagy 2019. november 2.?

A szintaxis befolyásolja a programok megbízhatóságát

A programok végrehajtása

Az **interpreter** egy utasítás lefordítása után azonnal végrehajtja azt

A **fordítóprogram** átalakítja a programot egy vele ekvivalens formára, ez lehet a számítógép által (majdnem) közvetlenül végrehajtható forma, vagy lehet egy másik programozási nyelv.

Fordítás

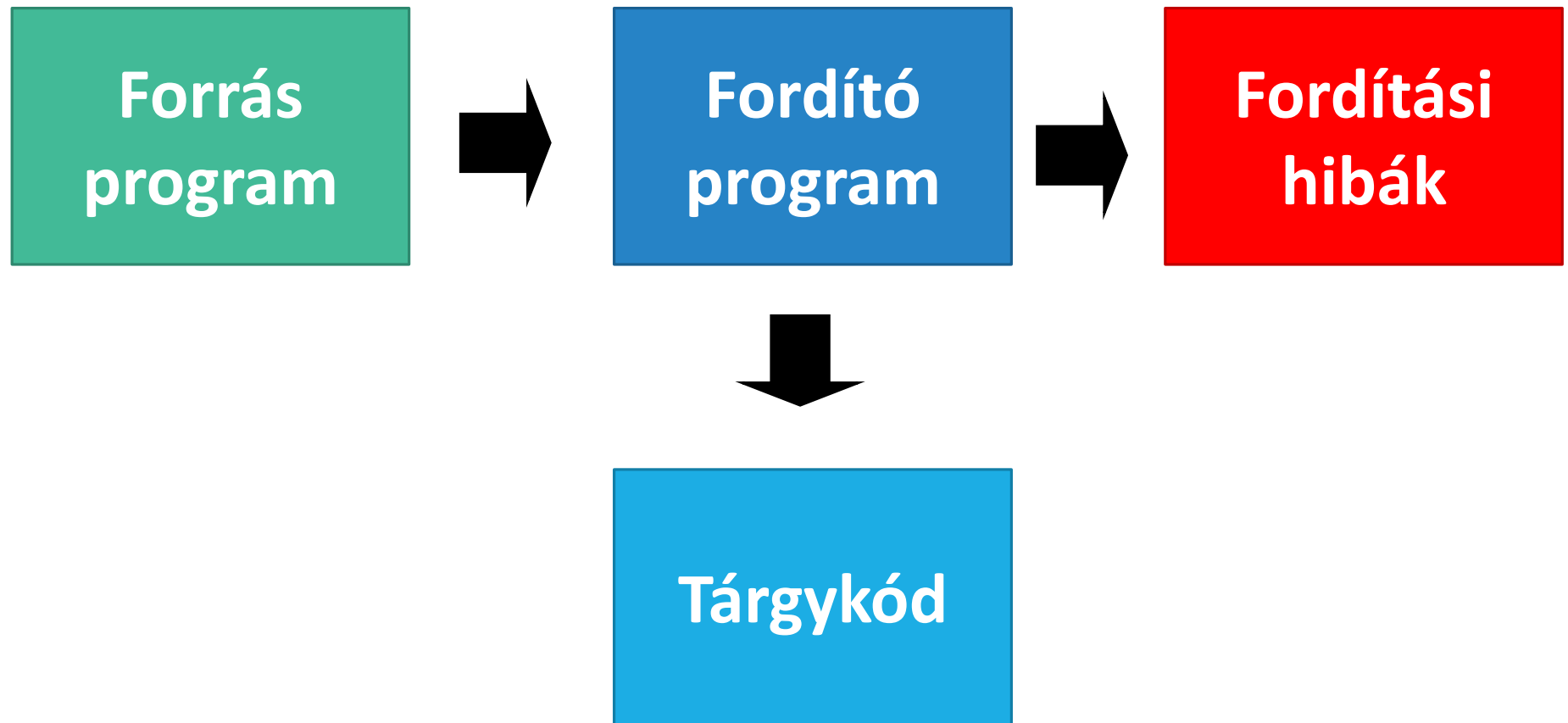
A lefordítandó program a **forrásprogram**.

A **fordítás** eredményeként kapott program a **tárgyprogram**.

Az az idő, amikor az utasítások fordítása folyik, a **fordítási idő**.

Az az idő, amikor az utasítások végrehajtása folyik, a **végrehajtási idő**.

Fordítás

Nyelv leírása a fordítónak

Formális nyelv

Grammatika – generálja

Automaták – felismerik

Formális nyelvek

Definíció: Az **abc** tetszőleges szimbólumok véges, nem üres halmaza, jelöljük Σ -val.

Definíció: A **szó** az abc elemeiből képezett $a_1a_2...a_k$ alakú sorozat, ahol $k \geq 0$, $a_1, a_2, \dots, a_k \in \Sigma$

Definíció: A Σ^* a Σ ábécé elemeiből képezhető összes szavak halmaza:

$$\Sigma^* = \{a_1a_2...a_k \mid k \geq 0, a_1, a_2, \dots, a_k \in \Sigma\}$$

Ha $k=0$, akkor a szó üres szó, jele ε vagy λ

Definíció: Σ^+ a nem üres szavak halmaza:

$$\Sigma^+ = \Sigma^* \setminus \{\lambda\}$$

Példa

$$\Sigma = \{a, b\}$$

$$\Sigma^* = \{\lambda, a, b, aa, ab, ba, bb, aaa, aab, \dots\}$$

$$\Sigma^+ = \Sigma^* - \lambda$$

$$\Sigma^+ = \{a, b, aa, ab, ba, bb, aaa, aab, \dots\}$$

Grammatikák

Definíció: Generatív nyelvtan (G)

$G=(N, \Sigma, S, P)$, ahol

N a nemterminálisok (grammatikai jelek) abc-je

Σ a terminálisok abc-je, $N \cap \Sigma = \emptyset$

$S \in N$ a kezdőszimbólum

$P: \alpha \rightarrow \beta$ alakú átírási szabályok véges halmaza

α a szabály baloldala, β a szabály jobboldala

$\alpha, \beta \in (N \cup \Sigma)^*$

α -ban van legalább egy nemterminális szimbólum

Definíció: Közvetlen levezetés (közvetlen levezetési reláció, $\Rightarrow_G$)

Legyen $\gamma, \delta \in (N \cup \Sigma)^*$

$\gamma \Rightarrow_G \delta$, ha van olyan $\alpha \rightarrow \beta \in P$ szabály és vannak olyan $\alpha', \beta' \in (N \cup \Sigma)^*$ szavak, hogy
 $\gamma = \alpha' \alpha \beta'$ és $\delta = \alpha' \beta \beta'$

$\Rightarrow_G^n$ - n lépéses levezetés

$\Rightarrow_G^+$ - legalább egy lépéses levezetés

$\Rightarrow_G^*$ - levezethetőség (esetleg nulla lépésben is)

Definíció: G grammatika által generált nyelv $L(G)$

Legyen $G=(N, \Sigma, S, P)$ generatív nyelvtan.

$$L(G)=\{u \in \Sigma^* \mid S \Rightarrow_G^* u\}$$

Definíció: Ekvivalens nyelvtanok

Legyenek $G=(N, \Sigma, S, P)$ és $G'=(N', \Sigma', S', P')$ generatív nyelvtanok.

G ekvivalens G' -vel, ha $L(G)=L'(G')$.

Chomsky nyelvosztályok

Definíció: Chomsky nyelvosztályok

0 típusú nyelvtan (**kifejezés struktúrájú**), ha semmilyen korlátozás nincs

1 típusú nyelvtan (**környezetfüggő**),
ha P -ben minden szabály $\alpha A \beta \rightarrow \alpha \delta \beta$ alakú, ahol $\delta \neq \lambda$, kivéve esetleg az $S \rightarrow \lambda$ szabályt, mely esetben $\alpha = \beta = \delta = \lambda$, de ekkor S nem szerepelhet egyetlen szabálynak sem a jobboldalán. ($\alpha, \beta, \gamma, \delta \in (N \cup \Sigma)^*$)

Chomsky nyelvosztályok (folyt.)

2 típusú nyelvtan (**környezetfüggetlen**),
ha P -ben minden szabály $A \rightarrow \alpha$ alakú.
($A \in N$, $\alpha \in (N \cup \Sigma)^*$)

3 típusú nyelvtan (**reguláris**, jobblineáris),
ha P -ben minden szabály
 $A \rightarrow xB$, vagy $A \rightarrow x$ alakú. ($A, B \in N$, $x \in \Sigma^*$)

Chomsky nyelvosztályok (folyt.)

Definíció: Nyelv típusa

Egy $L \subseteq \Sigma^*$ nyelv i típusú ($i=0, 1, 2, 3$),
ha van olyan i típusú nyelvtan, ami éppen L -et
generálja.

$$\mathcal{L}_0 \supset \mathcal{L}_1 \supset \mathcal{L}_2 \supset \mathcal{L}_3$$

Példák

Reguláris grammatika: $G = (\{S\}, \{a,b\}, S, P)$

P: $S \rightarrow abS$

$S \rightarrow a$

$S \Rightarrow a$

$S \Rightarrow abS \Rightarrow aba$

$S \Rightarrow abS \Rightarrow ababS \Rightarrow ababa = (ab)^2a$

$S \Rightarrow abS \Rightarrow ababS \Rightarrow abababS \Rightarrow abababa = (ab)^3a$

$S \Rightarrow abS \Rightarrow ababS \Rightarrow abababS \Rightarrow ababababS \Rightarrow ababababa = (ab)^4a$

$L(G) = \{(ab)^n a \mid a \text{ hol } n \geq 0\}$

$L(G) = (ab)^*a$

Példák

Környezetfüggetlen (Context-free, CF) grammatika:

$$G = (\{S\}, \{a,b\}, S, P)$$

$$P: \quad S \rightarrow aSb$$

$$S \rightarrow \lambda$$

$$S \Rightarrow \lambda$$

$$S \Rightarrow aSb \Rightarrow ab$$

$$S \Rightarrow aSb \Rightarrow aaSbb \Rightarrow aabb = a^2b^2$$

$$S \Rightarrow aSb \Rightarrow aaSbb \Rightarrow aaasbbb \Rightarrow aaabbb = a^3b^3$$

....

$$L(G) = \{a^n b^n \mid n \geq 0\}$$

Reguláris kifejezések

Definíció: Egy S abc feletti reguláris kifejezések:

1. S minden eleme.
2. λ (vagy e)
3. $\emptyset$
4. Ha a és b reguláris kifejezések, akkor (ab) is az.
5. Ha a és b reguláris kifejezések, akkor $(a \cup b)$ is az.
6. Ha a reguláris kifejezés, akkor a^* is az.

Minden reguláris kifejezés reprezentál egy nyelvet.

Példa reguláris kifejezésre és nyelvre:

$(a^* bc)^* ab$

$((\{a\}^*\{b\}\{c\})^*\{a\}\{b\})$

Minták megadása – „hagyományos” jelölések a metakarakterekre:

- Karakter megfeleltetés
 - . (pont) Bármilyen karakter
 - Pl. .a. $\Leftrightarrow$ ‘pap’, ‘rak’, ‘lap’, ‘kap’, stb.
 - [karakterek] A szögletes zárójelek között felsorolt karakterek valamelyikével megegyező karakter:
 - Pl. [abc] $\Leftrightarrow$ ‘a’ vagy ‘b’ vagy ‘c’
 - A - (mínusz) jellel tartományt is megadhatunk.
 - Például [0-9] megfelel bármely számjegynek vagy [a-zA-Z] bármely kis vagy nagybetűnek.
 - [^karakterek] az előző operátor tagadása
 - Pl. [^a-d] : bármely karakter, ami nem az ‘a’, ‘b’, ‘c’ vagy ‘d’

-
- `\d` rövidítés: számjegyek 0-9
 - `\w` rövidítés: betűk, számjegyek, `'_'`
 - `\s` rövidítés: whitespace (space, tab, CR, LF)
 - `\D`, `\W`, `\S` rövidítések: a fentiek negációi

Többszörözés - ismétlő operátorok a minták után:

- `?` : 0 vagy 1 egyezés - pl. `\d?` $\Leftrightarrow \emptyset$, vagy egy számjegy
- `*` : 0 vagy több egyezés - pl. `ab*a` $\Leftrightarrow aa, aba, abba, \dots$
- `+` : 1 vagy több egyezés - pl. `[0-9]+` $\Leftrightarrow 1, 45, 460, \dots$
- `{n}` : n egyezés ($n \geq 1$) - pl. `{3}` $\Leftrightarrow aaa, 888, \dots$
- `{n,m}` : n és m közötti egyezés ($n \geq 1, n \leq m$) –
pl. `a{2,4}` $\Leftrightarrow 'aaaa', 'aaa'$ vagy `'aa'`
- `{n,}` : legalább n egyezés ($n \geq 1$) - pl. `xa{2,}` $\Leftrightarrow xaaf, xaaa, \dots$
- `{,m}` : legfeljebb m egyezés

Diszjunkció

- „|” (pipe) szimbólum két minta között: „vagy”
pl. $a|A \Leftrightarrow 'a', 'A'$
- lehet sorozatban több is:
pl. $a|b|c$ ugyanaz, mint $[a-c]$
- a „|” -jel precedenciája a legalacsonyabb az operátorok között. Ezért:
 $te|i \Leftrightarrow 'te', 'i'$
 $t(e|i) \Leftrightarrow 'te', 'ti'$

Horgonyok

- `^` : az elejére illeszkedik
pl. `^M` : <'M' a kezdete>
- `$` : a végére illeszkedik:
pl. `\.$` : <pont a végén>
- `\b` : szóhatárra illeszkedik (`\w` és `\W` karakterek közötti pozícióra, vagy `\w` és sztring kezdete/vége közé)
pl. `c\b` : 'abc'-re illeszkedik 'abc def'-ben
- `\B` : `\b` negáltja (karakter „szó” közepén)

Speciális karakterek csak `'\'` segítségével használhatók

- Pl. `\.` vagy `\-`

Csoportok

- A zárójel operátorokkal tetszőleges számú csoport kijelölhető a mintában:

pl. $a((bla)ko(k))(a)t$

- A csoportokra alkalmazhatók az operátorok:

pl. $a(lm|kn)a$

Hol használjuk?

Például a Googleban – vagy máshol – keresünk szöveget, bizonytalan az írásmódja – klasszikus példa:

- "Handel", "Händel" vagy "Haendel" ?
- H(ä|ae?)ndel

Fordítóprogramokban a Lexikális elemző – pl.:

- változónév: [a-zA-Z][a-zA-Z0-9]*
- egész szám: (\+|\-)?[0-9]+
- valós szám: [0-9]+\.[0-9]*

Hol használjuk?

Webes beolvasások ellenőrzése

- születési dátum,
- bankszámlaszám, stb. is
- jelszó megbízhatóságának ellenőrzése

IP-cím formátum:

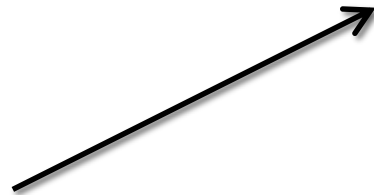
- <3-jegyű_száma>.<3-jegyű_száma>.<3-jegyű_száma>.<3-jegyű_száma>

RegKif: \b\d{1,3}\.\d{1,3}\.\d{1,3}\.\d{1,3}\b

Context-Free Grammatika

$G = (N, \Sigma, S, P)$

ha P -ben minden szabály $A \rightarrow \alpha$ alakú.

Grammatikai jel

Grammatikai jelek és
terminálisok sorozata

$(A \in N, \alpha \in (N \cup \Sigma)^*)$

A grammatika által generált nyelv

G
grammatika

S
kezdőszimbólum

$$L(G) = \{w : S \overset{*}{\Rightarrow} w, \quad w \in \Sigma^*\}$$

Terminálisok sorozata vagy a λ

Context-Free nyelv definíció

Egy L nyelv környezetfüggetlen (CF) ha van egy G context-free grammatika, ahol

$$L = L(G)$$

Levezetési fa

Definíció: Egy G CF grammatika szerinti levezetés egy fával ábrázolható

- A gyökere a kezdőszimbólum
- A levelek balról jobbra a levezetett szó betűi
- További csomópontjai nemterminálisok
- Az elágazások egy-egy alkalmazott szabálynak felelnek meg

Ez a levezetési fa.

Példa

Context-free grammatika:

G

$$S \rightarrow aSa \mid bSb \mid \lambda$$

Példa levezetések:

$$S \Rightarrow aSa \Rightarrow abSba \Rightarrow abba$$

$$S \Rightarrow aSa \Rightarrow abSba \Rightarrow abaSaba \Rightarrow abaaba$$

$$L(G) = \{ ww^R : w \in \{a,b\}^* \}$$

Páros hosszú palindromák

Másik példa

Context-free grammatika :

G

$$S \rightarrow aSb \mid SS \mid \lambda$$

Példa levezetések:

$$S \Rightarrow SS \Rightarrow aSbS \Rightarrow abS \Rightarrow ab$$

$$S \Rightarrow SS \Rightarrow aSbS \Rightarrow abS \Rightarrow abaSb \Rightarrow abab$$

$$L(G) = \{w : n_a(w) = n_b(w),$$

$$\text{és } n_a(v) \geq n_b(v)$$

$$\text{a } w \text{ bármely } v \text{ prefixében}\}$$

Leírja a jó zárójelezést:

$() ((())) (())$

$a = (, \quad b =)$

A matematikai kifejezések grammatikája

$$E \rightarrow E + E \mid E * E \mid (E) \mid a$$

Példa sorozatok:

$$(a + a) * a + (a + a * (a + a))$$

Tetszőleges szám

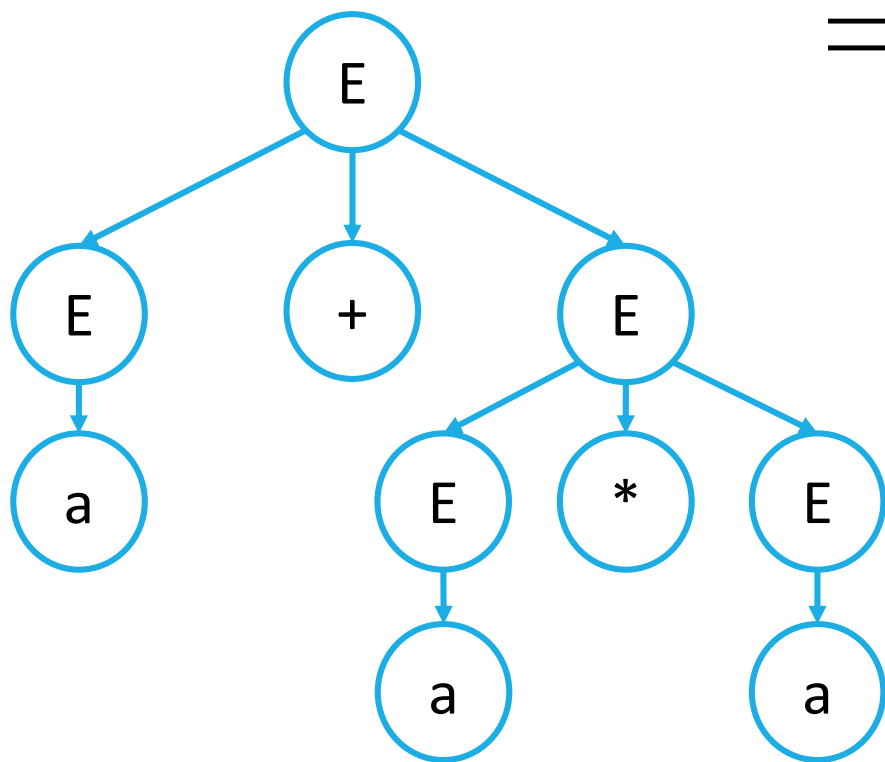

$$E \rightarrow E + E \mid E * E \mid (E) \mid a$$

$$E \Rightarrow E + E \Rightarrow a + E \Rightarrow a + E * E$$

$$\Rightarrow a + a * E \Rightarrow a + a * a$$

$$a + a * a$$

egy legbaloldalibb levezetése

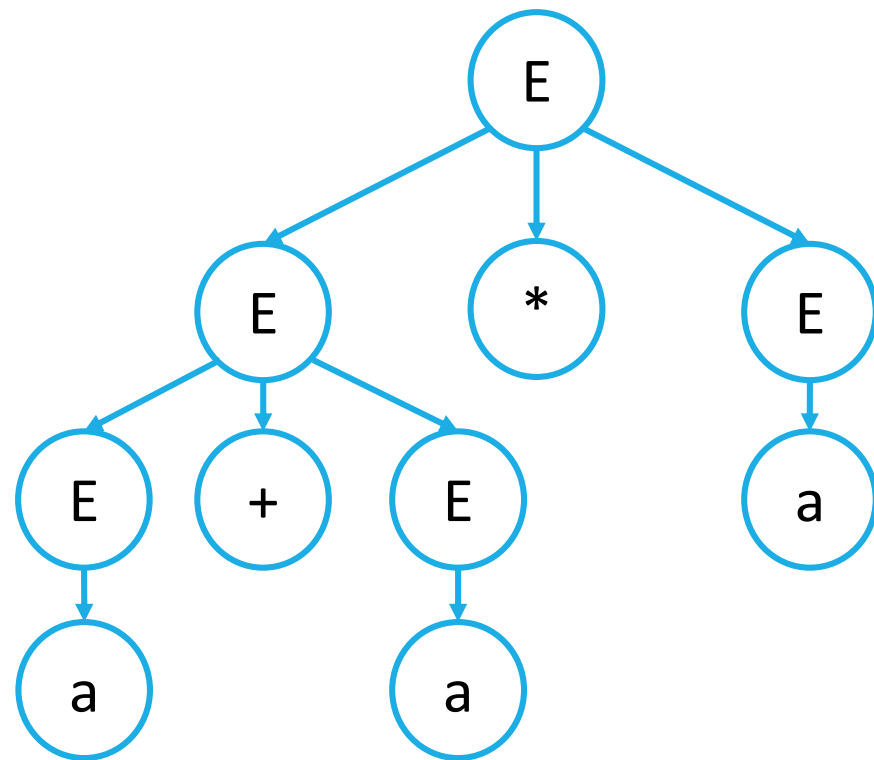
$$E \rightarrow E + E \mid E * E \mid (E) \mid a$$

$$E \Rightarrow E * E \Rightarrow E + E * E \Rightarrow a + E * E$$

$$\Rightarrow a + a * E \Rightarrow a + a * a$$

$$a + a * a$$

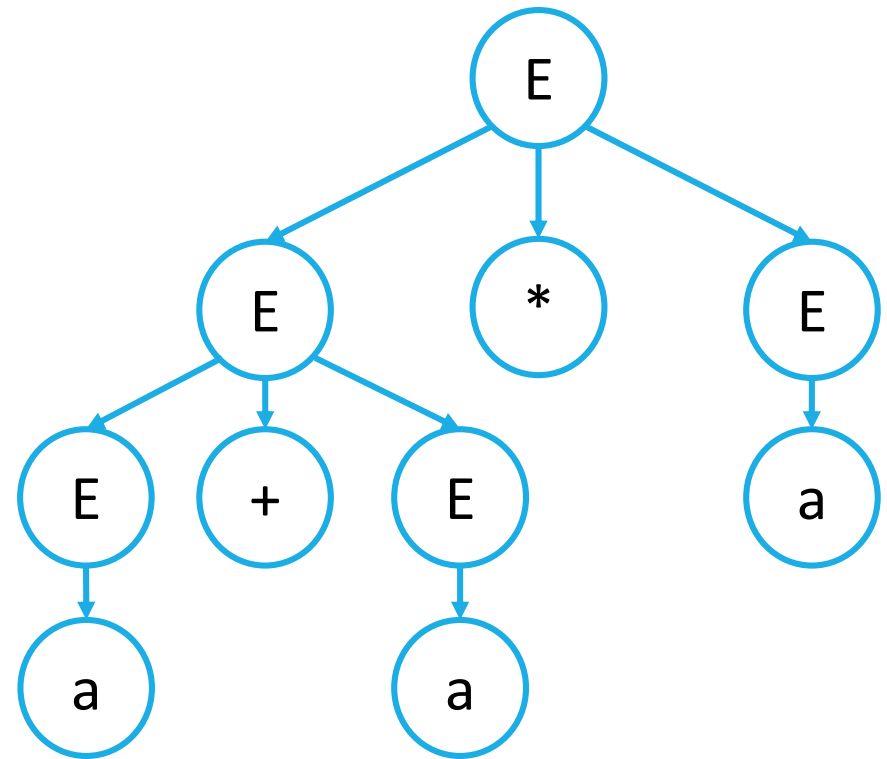
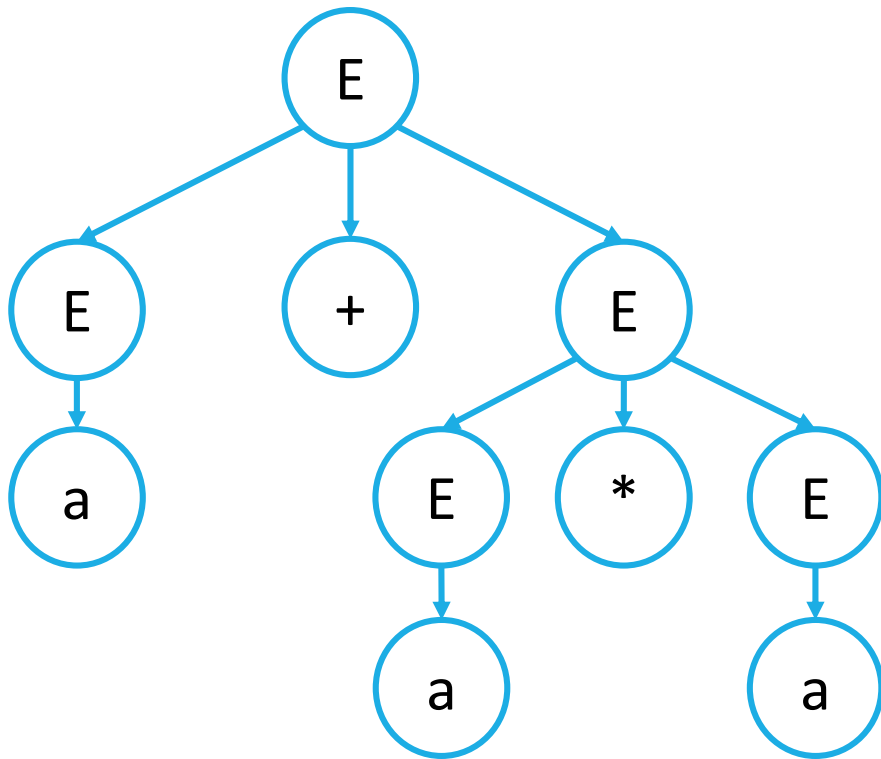
Egy másik legbaloldalibb levezetése

$$E \rightarrow E + E \mid E * E \mid (E) \mid a$$

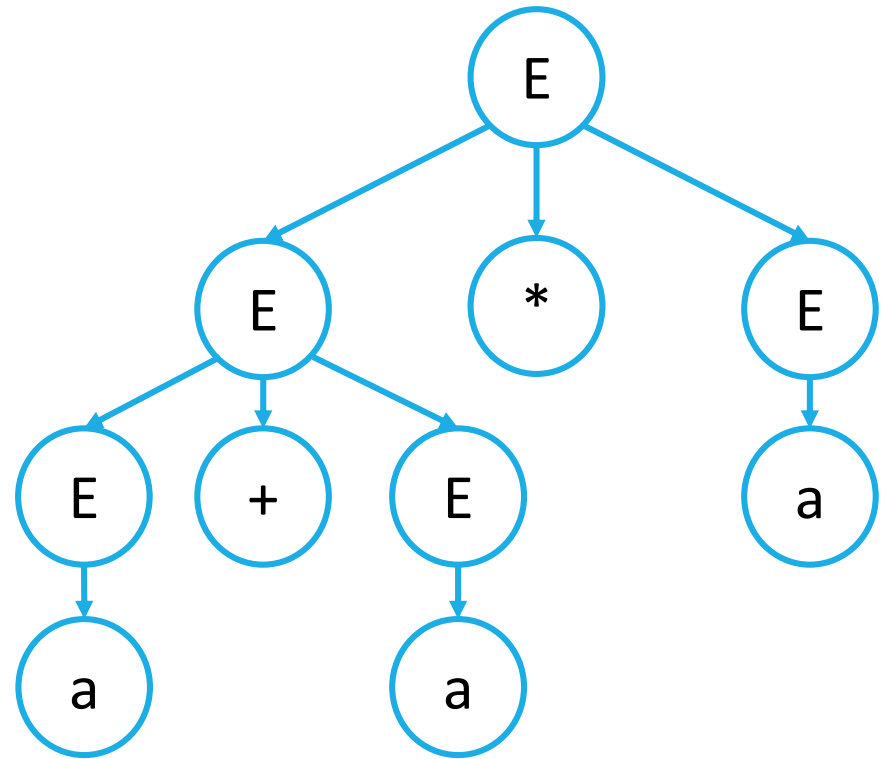
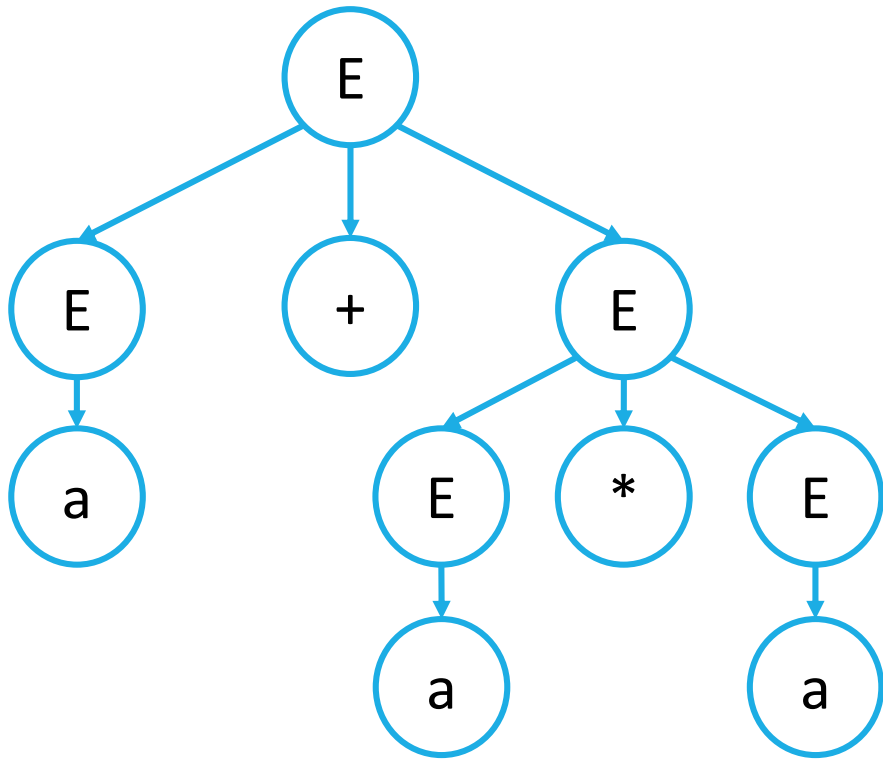
$$a + a * a$$

Két levezetési fa!

Legyen $a = 2$

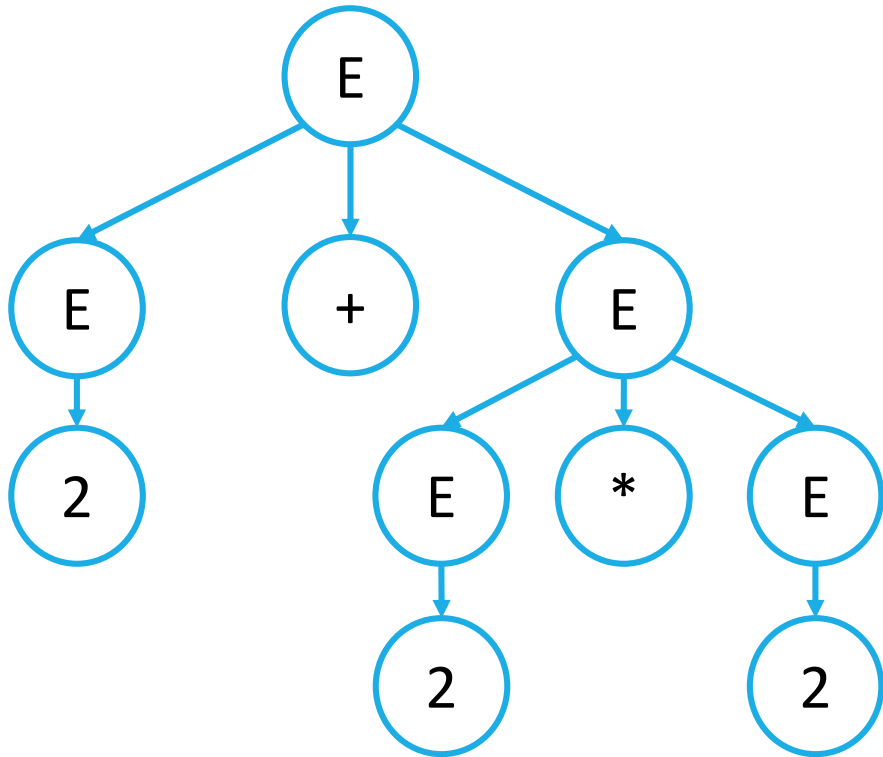
$$a + a * a = 2 + 2 * 2$$

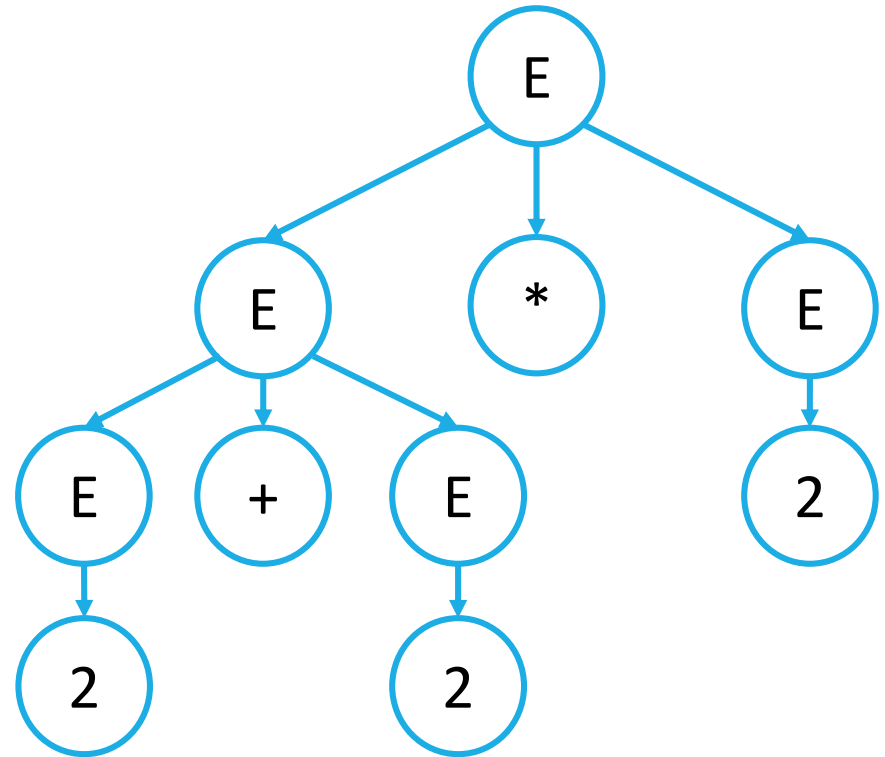
Legyen $a = 2$

$$2 + 2 * 2 = 6$$

Számítsuk ki a kifejezés
eredményét a fát
használva

$$2 + 2 * 2 = 8$$

Többértelmű grammatika

Egy G környezetfüggetlen grammatika **többértelmű**

ha van olyan $w \in L(G)$ amelyiknek:

- két különböző levezetési fája van, vagy
- két különböző legbaloldalibb levezetése van

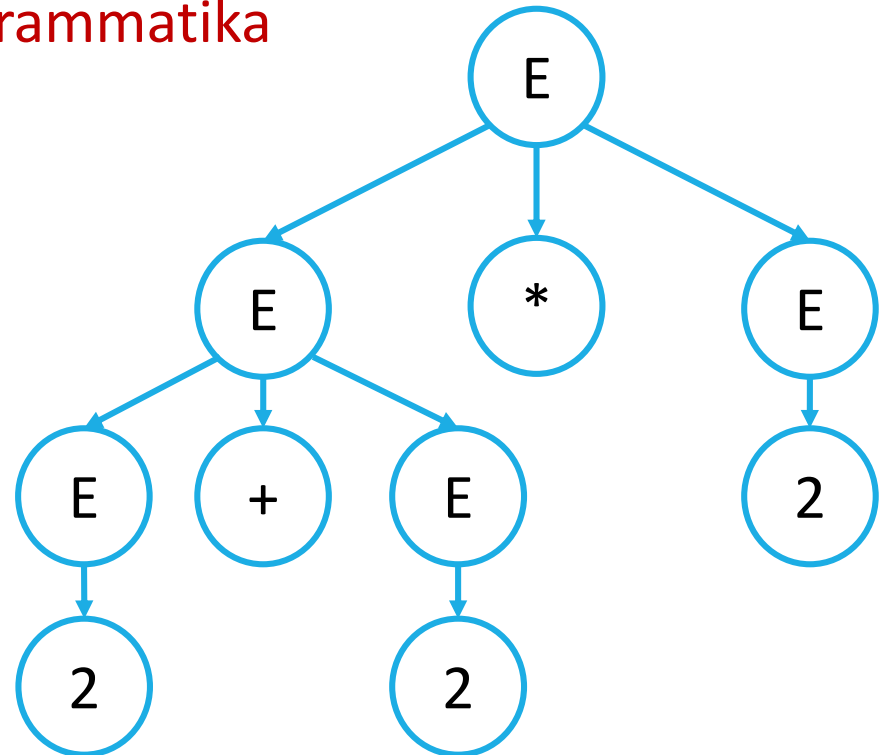
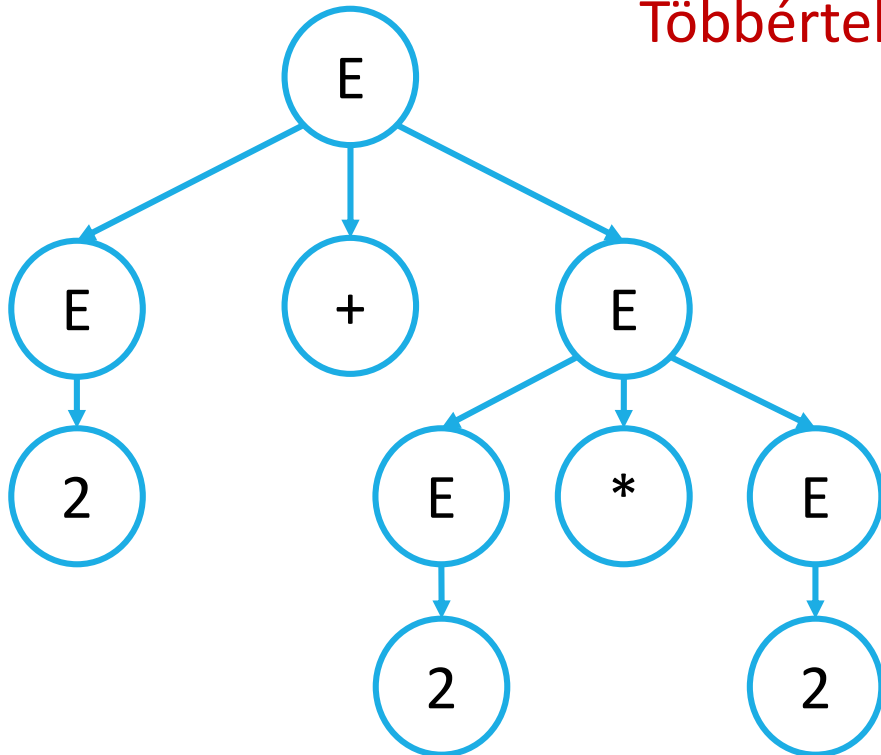
Két különböző levezetési fa problémákat okozhat

- kifejezések kiértékelésénél
- Általában - programozási nyelvek fordítóprogramjainál!

$$E \rightarrow E + E \mid E * E \mid (E) \mid a$$

$$a + a * a$$

Többértelmű a grammatika

Egy másik többértelmű grammatika

IF_STMT $\rightarrow$ **if** EXPR **then** STMT

| **if** EXPR **then** STMT **else** STMT

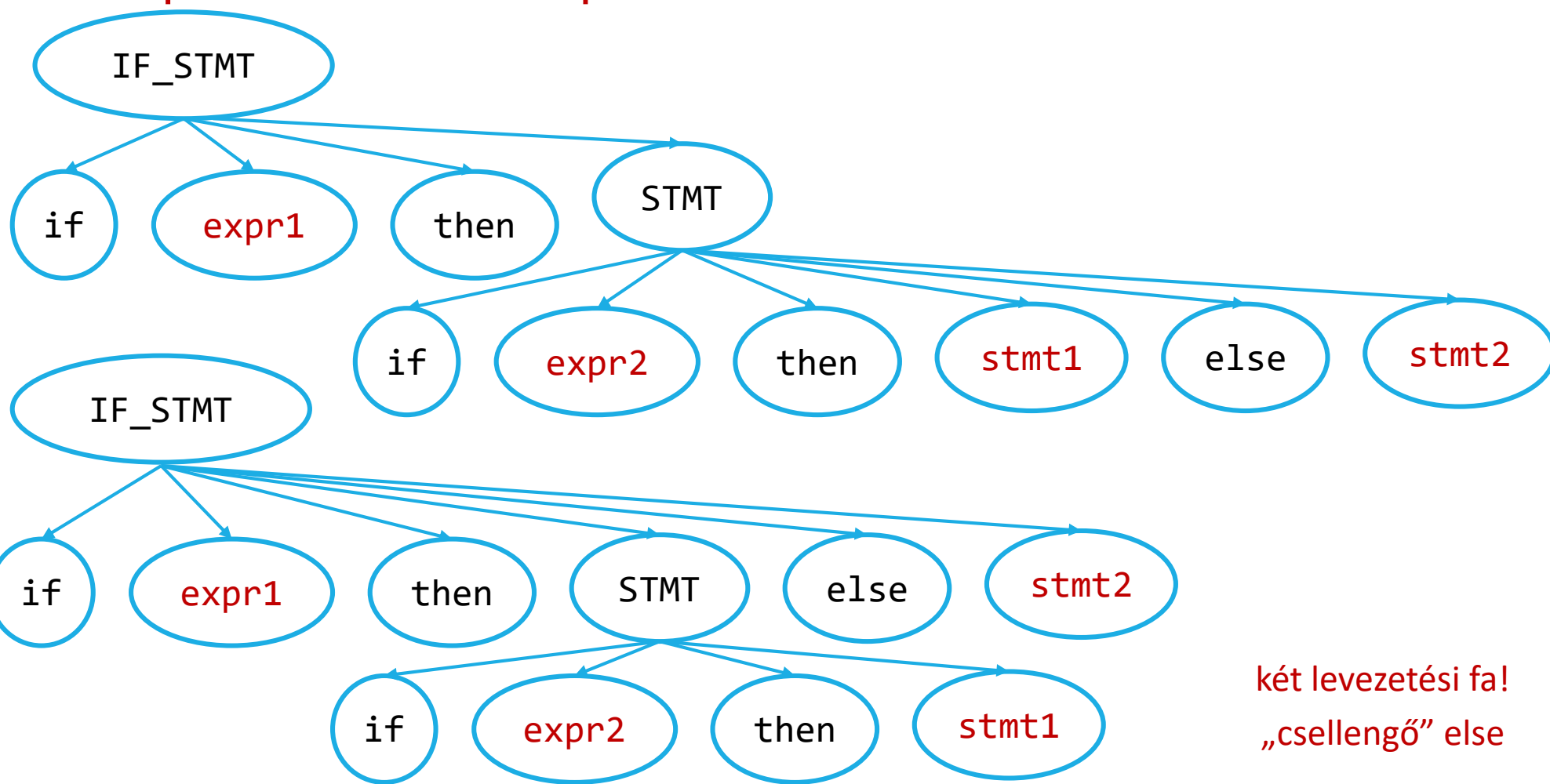
Grammatikai jelek

Terminálisok

A programozási nyelvek grammatikájának jellemző része

Egy másik többértelmű grammatika

if **expr1** then if **expr2** then **stmt1** else **stmt2**

két levezetési fa!
„csellengő” else

Többértelműség

Általában a többértelműség rossz, és szeretnénk megszüntetni...

Néha sikerül találni egyértelmű (nem többértelmű) grammatikát a nyelvhez

De általánosságban ezt nehéz elérni...

Egy sikeres példa

Többértelmű grammatika:

$$E \rightarrow E + E$$

$$E \rightarrow E * E$$

$$E \rightarrow (E)$$

$$E \rightarrow a$$

Ekvivalens

Nem-többértelmű grammatika

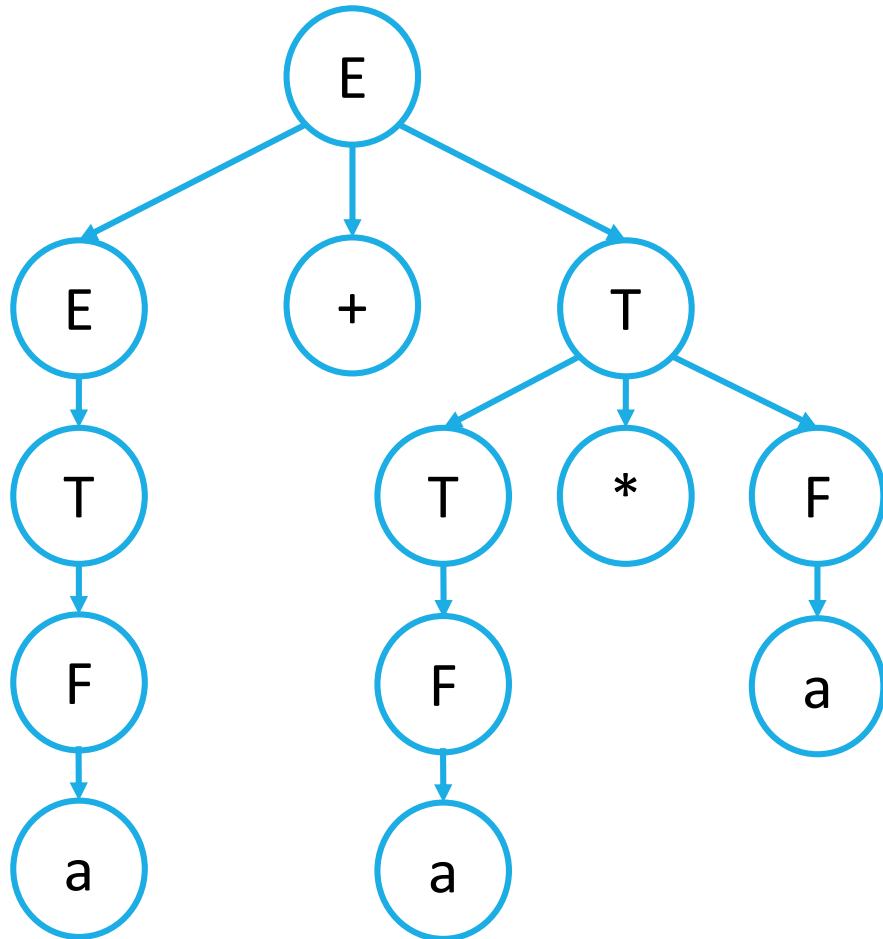
Ugyanazt a nyelvet generálja!

$$E \rightarrow E + T \mid T$$

$$T \rightarrow T * F \mid F$$

$$F \rightarrow (E) \mid a$$

$$\begin{aligned}
 E &\Rightarrow E + T \Rightarrow T + T \Rightarrow F + T \Rightarrow a + T \Rightarrow a + T * F \\
 &\Rightarrow a + F * F \Rightarrow a + a * F \Rightarrow a + a * a
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 E &\rightarrow E + T \mid T \\
 T &\rightarrow T * F \mid F \\
 F &\rightarrow (E) \mid a
 \end{aligned}$$

$$a + a * a$$

Egyértelmű a levezetési fa